

# **SZAKDOLGOZAT**

**Petkes Boglárka**  
**Óvodapedagógus szak**

**2024**



**2024**  
**Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem**  
**Kaposvári Campus**  
**Óvodapedagógus szak**

**A MESEILLUSZTRÁCIÓK HATÁSA AZ ÓVODÁS KORÚ GYERMEKEK  
KÉPESSÉGFEJLŐDÉSÉRE**

**Belső konzulens:** Rónai Gábor  
mesteroktató

**Intézet/Tanszék:** Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem  
Pedagógiai kar

**Készítette:** Petkes Boglárka  
óvodapedagógus hallgató  
nappali tagozat  
AUV34Q

## TARTALOMJEGYZÉK:

BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS.....	2.
SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	3.
PIROSKA ÉS A FARKAS ILLUSZTRÁLÁSA RÉGEN ÉS MOST.....	14.
SZÁMÍTÓGÉPES GRAFIKA A GYERMEKKÖNYVEKBEN.....	17.
RÉGI ÉS ÚJ MESEKÖNYV ILLUSZTRÁCIÓK ÖSSZEHASONLÍ- TÁSA.....	19.
KUTATÁS MÓDSZERTANA.....	31.
AZ ALKALMAZOTT MÓDSZEREK.....	31.
EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK.....	32.
KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	36.
ÖSSZEFOGLALÁS.....	37.
IRODALOMJEGYZÉK.....	39.
TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	45.

## 1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS:

A szakdolgozatom célja, hogy rávilágítsak a gyermekkönyvekben az illusztrációk fontosságára, és egzakt módon vizsgáljam meg a meseillusztrációk képességfejlesztő hatásait. Az illusztráció a szöveg értelmezését elősegítő képi elem, amely megjeleníti annak tartalmát. Nem minden gyermek képes arra, hogy képek nélkül végig hallgasson egy hosszabb mesét. Az illusztráció megnyitja a mélytudati kaput. Ezt belátva különösen jelentőssé válik az illusztráció minősége. Fontos, hogy a rajz a könyvben elősegítse a gyermekek képzelőerejét, és ne lekorlátozza, elfojtsa azt. Igyekszem vizsgálni a mesekönyv-illusztrációk megjelenési formáit nagyszüleink gyermekkorában és ehhez képest napjainkban. Milyen stílusbeli különbségek fedezhetőek fel? Melyiknek mi az előnye és lehetséges-e hátrányos hatása? Milyen művészeti módszereket alkalmaztak az illusztráció elkészítésekor? Melyik engedi jobban szabadjárá a gyermeki fantáziát? Milyen könyvet olvassunk a gyermekünknek, ha az illusztráció is szempont?

A témaválasztásomnál elsődleges szempont volt, a képzőművészetek iránti érdeklődésem. Úgy gondoltam, hogy Rónai Gábor, mesteroktató sokat tudna segíteni a témaválasztásban, hiszen mindenképpen valamilyen művészeti témáról szerettem volna írni a szakdolgozatomban. Végül az ő ajánlásával esett a választásom erre a témára, amelynek nagyon örülök, hiszen úgy gondolom, erről nem beszélünk eleget, ahhoz képest, hogy mekkora jelentőséggel bír a gyermekek világában, mai korunkban.

Napjainkban a gyermekek a televízióban rengeteg animációs mesét néznek és a könyvek már nehezebben kötik le a figyelmüket. Ezek a mesék nem adnak teret a képzelőerőnek, divergens gondolkodásnak míg a könyvek, az olvasott mesék sokkal inkább. A könyvekben az ábrázolások felkeltik a gyermekek érdeklődését, segítik az értelmezést, agyi aktivitást generálnak, míg a televízióban folyamatosan készen kapják a gyerekek a mozgóképet és a hangot, így nem szükséges megmozdítaniuk a fantáziájukat. Az állókép fejleszti a képzeletet, továbbgondolásra sarkall, míg a folyamatosan és gyorsan érkező auditív és vizuális effektek nem készítetik a gyermeket belső képalkotásra. Pedig a belső képalkotás minden tanulási folyamat alapja, melyet a mesékben megjelenített illusztrációk támogatnak. Különösen jó példája ennek a hagyományos diavetítés, melyet gyermekkoromban édesapám mutatott nekünk rendszeresen esti meseként.

## 2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS:

A szakirodalmi elemzésekben a könyvillusztrációk előnyeiről és hátrányairól egyaránt olvashattam.

Kalmár István híres, magyar festő és grafikus így definiálta az illusztráció jelentését:

**„Az illusztráció megvilágít, megmagyaráz, szemléltet, vagyis olyan médium, amely közvetítő szerepet vállal két kvalitás között.” (Kalmár 2003, Beszélő folyóirat, évfolyam 8, szám 6)**

A XIX. század közepétől alkalmazzuk az illusztráció fogalmát. A magyar nyelv értelmező kézi szótára a következőképp definiálja az illusztráció kifejezést:

**„Valamely könyv, folyóirat szövegéhez tartozó, ott kinyomtatott kép, ábra.”**

A XXI. században természetes dolognak fogadjuk el a szöveghez társuló képet. Kálmán István szerint megannyi vizuális inger ér minket a mindennapokban. A képek teljesen behálózják az életünket. A múltból alkotott képünk és a jövőről elképzelt fantáziánk. Lelkünk titkait, pedig az álmokképeink tárják fel. Az illusztráció hallatán legtöbbször valamilyen szöveget kísérő díszítő motívumra asszociálunk. Ritkábban jut eszünkbe saját kézzel készített alkotásunk. Még ritkábban gondolunk olyan beszédes képre, amely üzenetet közvetít. Amikor visszaemlékszünk gyermekkorunk képeskönyveire, akkor közelebb kerülhetünk az illusztrációk üzenetét közvetítő szerepéhez. Eszerint megérthető mennyi mindent jelenthet csupán egy kép, mely a láthatatlanban születik és a látható világban megy végbe. (Kalmár 2003)

A könyvillusztráció a látható formája a vizuális gondolat rögzítésének, mely során élményhez jutunk. Képekkel telt világunkban a könyvillusztráció feladata tehát, hogy gondolkodásra és önálló értelmezésre buzdítsa az olvasót, segítse a szövegértelmezést.

Vida Győző magyar könyvillusztrátor szerint a rajz nagyon árnyalt nyelv –

**„Hangja van – hol erős, hol lágy. Belülről érint meg bennünket és átjár, elringat, felzaklat – megmerít egy szavak nélküli világmélységeiben és fényeiben.” (Vida 2004, 64)**

Tevan Andor A könyv évezredes útja című alkotásában így vélekedik a könyvillusztráció feladatáról:

**„Nem lehet azonos a falra akasztott kép feladatával, mert szerves tartozéka a könyvnek, s a cselekmény optikai alátámasztására szolgál. Célja, hogy a szöveg ébresztette illúziót és hangulatot erősítse, határozottabb formában állítsa elénk.” (Tevan, 1984, 275)**

A kép vagy műalkotás nem csupán a szöveg megvilágítására szolgál, hiszen az olvasó az illusztráció segítségével átérzi és átéli a történetet. Vilém Flusser, prágai származású filozófus és a nyolcvanas évek egyik legtekintélyesebb médiaszakértője így vélekedett:

**„A szövegek nem a világot jelentik meg, hanem a képeket, amelyeket szétszakítanak.”**

(Vilém 1990, 3)

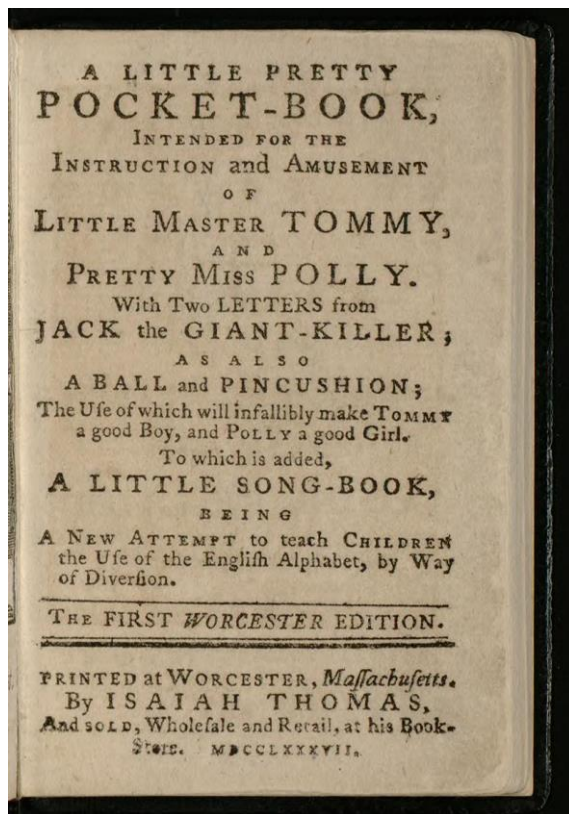
Kenéz Tünde szerint három féle szempontból csoportosíthatóak a könyvillusztrációk.

Méretük és elhelyezkedésük alapján lehetnek egész oldalas, féloldalas, elszórt, marginális rajzok. Lehetnek záródíszek, iniciálék, fejezetlécek és keretek. (Kenéz 2005)

A megjelenítésük szerint előfordul nyersfordításokhoz alkalmazkodó képi megjelenítés is. Nagyon jó példa erre Würtz Ádám illusztrátor munkája. A második csoport a gyermekvilághoz alkalmazkodó, a naivitásra törekvő, hangulatos képek sora. Ehhez hasonló képeket alkot Heinzelmann Emma is, híres magyar mesekönyv illusztrátor. A harmadik csoportba a tartalmi és hangulati rokonságot magánviselő illusztrációk tartoznak. Rendkívül jól szemléltetik az ebbe a kategóriába tartozó műveket Reich Károly grafikus művész alkotásai. (Kenéz 2005)

Drescher Pál írt a régi, magyar gyermekkönyvekről. Könyvében megfogalmazta, hogy a mai értelemben vett önálló, öncélú gyermekkönyvekről a pedagógiai reformmozgalmak korától, a XVIII. század derekától fogva beszélhetünk. Ekkor kezdik észrevenni, hogy mekkora értéke van kifejezetten a gyermekek számára írt könyveknek. Eddig azok a könyvek, amelyek a gyermekek számára íródtak, főként a tudástartalom átadása céljából készültek el, például a munkafüzet vagy tankönyv. John Newbery angol író – akit a gyermekirodalom atyjának tartottak – megírta az első gyermekkönyvet „A Little Pretty Pocket-Book” címmel, melyet 1744-ben publikáltak Londonban. A magyar gyermekirodalommal foglalkozó szakirodalom az első, eredeti, magyar gyermekkönyvnek Bezerédy Amália művét, a „Flóri könyvét” tartja. (Drescher 1934)

Sándor Enikő mesterszakos hallgató írt a mesék vizuális interpretációjáról. Itt a mesékhez kapcsolódó illusztrációk fontosságát boncolgatja, illetve azt, hogy szabad-e illusztrálni egy mesét. A gyermek a befogadó oldal a mesénél és a képi többlet segít a szöveg megértésében. Ekkor az illusztráció pozitív hatásának mondható.



1. kép: John Newbery: A little pretty pocket book

Forrás:

<https://www.loc.gov/item/22005880/>

A szakirodalom megfogalmazta azt is, hogy a gyermek előtt az illusztrációk egy új, ismeretlen világot nyitnak, melybe bármikor beléphet. (Sándor 2012)

Moholy-Nagy László szerint, a kisgyermek egész világképét az optikai benyomások, érzékelések határozzák meg. Ezért nagyon fontos, hogy már csecsemőkorban minél fantáziadúsabb, élménydúsabb illusztrációval ellátott könyvekből olvassunk fel a gyerekeknek. (Sándor 2012)

Sándor Enikő szerint, negatív hatásúnak minősülhet, ha a kép kerül a szöveg helyett középpontba, mellyel a fantázia és a képzelet működését fenyegetik a könyv készítői. Samuel Coloridge különbséget tesz a képzelet és képzelőerő között, hiszen mindkettő különálló képesség nem úgy, ahogy a közgondolkodás tartja. Arisztotelész A lélekről című művében a fantáziát (képzelet) a mentális képek alkotásának képességének tekintette, és megkülönböztette az érzékeléstől és a gondolkodástól. (Sándor, 2012) A képzelőerő fogalmát a Magyar nyelv értelmező kézi szótára a következőképpen határozza meg:

***„Szellemi alkotóképesség; az elme gondolatokat teremtő képessége, amellyel egy ember addig még nem létező gondolatokat, elképzéléseket, helyzeteket hoz létre kitalált dolgok vagy a múlt tapasztalatainak felhasználásával.”***

Paulovkin Boglárka szerint egyik fő szempont az illusztráció megalkotásakor, hogy az illusztrátor legyen képes saját történetet kreálni a szöveg alapján és egy új minőséggel ruházza fel azt. Így a gyermek képes lesz továbbgondolni a rajzot. (Sándor 2012)

Sándor Enikő szerint a meseillusztrációk jövője reménykeltőnek mutatkozik, hiszen az igényesen illusztrált könyvek presztízse állandóan nő. A meseillusztráció egyik legfontosabb tulajdonsága, hogy megmutassa a szöveg tartalmi világát. Amikor a szöveg és a rajz egy összefüggő egységet alkot, akkor hívhatjuk ezt imaginációnak. (Sándor 2012)

Gáspárdy Tibor által írt szakirodalmat azért választottam ki, mert szerettem volna jobban megismerkedni a gyermekkönyv illusztrációk színeivel, textúráival. Fontos, hogy az illusztrátor milyen technikákat alkalmaz és azzal milyen hangulatot igyekszik teremteni. Philipp Otto Runge az 1800-as években vezette be a színgömböt, mint a színek rendezési elvét. Bauhaus jeles professzora könyvében leírja: a gyermekkönyvekben a színeknek alkotniuk kell egy színharmóniát. Valamely színnek és valőrjeinek egymás mellé helyezésekor létrejött egység a színharmónia. Mindez a meleg, illetve hideg színek külön-külön színsorban megnyilvánuló összhangját jelenti. A legvilágosabb a sárga a legsötétebb pedig az ibolya lila. (Gáspárdy 2021) Ugyancsak fontos a könyvekben megvizsgálni a színek szimbolikus jelentéstartalmát. Goethe szerint:

***„A színek a fény erős tettei és mély bánatai” (Barcsay 1977, 203)***

Az irigység szimbolikus színe sokszor a sárga, a szerelemé pedig a piros. A technika választásánál a gyermek életkorát is figyelembe kell venni. Régebben jellemzőek voltak a grafikák a gyermekkönyvekben és ritkább volt a színes, figyelemfelkeltő rajz. Ez a fajta ábrázolási mód mégis elősegítette a gyermeki fantázia megindítását.

Mary Renck Jalongo pedagógiakutató szerint, ha egy pillantást vetünk bármely könyvtár vagy könyvesbolt kora gyermekkori részlegére, kiderül, hogy a képeskönyvek, vagy olyan könyvek, amelyekben a képek kiegészítik vagy uralják a szöveget, meglehetősen gyakoriak a gyermekirodalomban. Miért jelennek meg mindenütt az illusztrációk a kisgyermeknek szóló mesekönyvekben? Széles körben elterjedt az a vélemény, hogy a meseillusztrációk segítenek ráirányítani a gyerekek figyelmét a történetekre, és megkönnyítik a számukra felolvasott dolgok megértését. Ezt a következtetést megerősítik az óvodáskorú gyermekek mesekönyv-olvasás közbeni vizuális figyelmére vonatkozó tanulmányok, amelyek azt mutatják, hogy túlnyomórészt az illusztrációkra összpontosítanak a nyomtatott szöveg helyett. Shulevitz írt erről a „Hogyan írjuk és illusztráljunk gyermekkönyveket” című könyvében. Mindeközben az illusztráció elősegíti az óvodások szövegértését. (Jalongo 2004.)

Takács Zsófia Katalin, az ELTE PPK Kognitív Fejlődés és Oktatás Kutatócsoport vezetőjének tanulmányában olvashattam egy kutatásról a témával kapcsolatban, amely az előzőeket igazolja. A kutatásban negyvenegy óvodás vett részt vegyes korosztályban. A feladatuk az volt, hogy idézzék fel az információkat a hallott meséből. A kutatásban a gyerekek egyik csoportja szövegesen hallhatta csak a mesét és nem látta a hozzátartozó képeket, a másik csoport a mesét vizuálisan is megtapasztalhatta. Megfigyelhető volt tehát, hogy az óvodáskorú gyermekek mennyivel több mindenre emlékeznek a képekkel kísért könyvekből, mint amire csak hallás után kellett emlékezniük. A kutatásból egyértelműen kiderül tehát, hogy a gyermekeknek szükségük van könyvillusztrációkra, de ezeknek a hatása csak akkor lesz valós, hogyha az ábrázolás szorosan összekapcsolódik a szöveggel. (ELTE 2018)

Greenhoot, Bayer, Curtis professzorok egy újabb kutatásában azt elemezték, hogy vajon előnyös-e a gyerekek számára, ha ugyanazokat a történet narratívákat és képeket használnák interaktív történetolvasási kontextusban. Megkérték a szülőket, hogy olvassanak fel gyermekeiknek egy illusztrált vagy nem illusztrált történetet, később pedig arra kérte a gyerekeket, hogy meséljék el újra a történetet. A kísérletet úgy tervezték meg, hogy megvizsgálja a meseillusztrációk hatását a szülő-gyerek meseolvasásra és az óvodáskorú gyermekek történetének felidézésére. Mivel munkájuk az emlékezet és a narratív fejlődés szakirodalmán alapul, a gyerekek azon képességére összpontosítottak, hogy felidézzék a történetben lezajlott fontosabb eseményeket. (Greenhoot, Bayer, Curtis, 2014)



A konkrét célok a következők voltak:

- a) felmérni a meseillusztrációk hatását a szülők és a gyermekek meseolvasási viselkedésére
- b) megvizsgálni az illusztrációk hatását az óvodások történetének felidézésére ebben az interaktív meseolvasási kontextusban
- c) meghatározni, hogyan viszonyulnak a csoportos és egyéni különbségek a szülő-gyermek meseolvasó magatartásában az óvodások illusztrált és nem illusztrált történetek felidezéséhez.

A kutatás résztvevője 26 óvodáskorú gyermek volt az Egyesült Államok középnyugati részén. Mind a 26 gyermeknek ugyanazt a történetet (Wilbur the Woozles új otthont keresett) a szülője felolvasta illusztrált és nem illusztrált könyvből is. A gyerekeket egy héttel később memória-ellenőrző kérdéseket kaptak a mesével kapcsolatosan. Az eredmények azt mutatják, hogy a gyermekek, akiknek szülei illusztrált könyvből olvastak fel, könnyebben fel tudták idézni a mese részleteit. Ez összefüggésben van azzal is, hogy az illusztrációk befolyásolták a szülő-gyermek meseolvasás interakcióját. (Greenhoot, Bayer, Curtis, 2014)

Ennek számos magyarázata van. Amikor egy szülő vagy más felnőtt felolvass egy történetet a gyermeknek, mind a gyermek, mind az olvasó kérdéseket tehet fel, és megjegyzéseket fűzhet a képekhez, illetve a szöveghez. (Justice 2002., 2008.) Az ilyen típusú viselkedések a szülő-gyermek meseolvasás során a gyermekek írás-olvasási képességeinek hosszú távú eredményeit is előrevetítik, beleértve a szókinccset és a szövegértési készségeket. Többen is kutatták ezt: Whitehurst, Haden és mtsai, Reese és Cox, Hood. A szülők azon kísérletei, hogy aktívan bevonják a kisgyermeket a meseolvasásba, valamint a gyerekek spontán megnyilatkozásai a szülőknek jobb gyermeki történet újraélést mutatnak. (Kang és mtsai 2009) Ezzel szemben az illusztrációk nem produkáltak szignifikáns különbséget abban, hogy a szülők vagy a gyerekek milyen gyakorisággal kommentálták a történet eseményeit, illetve milyen gyakorisággal dolgozták fel a történet tartalmát. Továbbá, bár a szülők hajlamosak voltak több átírányítást végrehajtani, és a gyerekek gyakrabban voltak figyelmetlenek a nem illusztrált könyvek esetében, mint az illusztráltaknál. Érdekes módon a szülők érzelmi kifejezőképességi pontszámai magasabbak voltak a nem illusztrált állapotban, mint az illusztrált állapotban, hiszen a kommunikációjukkal és a mimikájukkal próbálták sokkal jobban érzékeltetni a mese tartalmi részét. (Greenhoot, Bayer, Curtis, 2014)

Olvastam egy tanulmányról, amelyet azért találtam érdekesnek, mert szembe állítható az előző kutatás eredményével. 2008-ban Greenhoot és Semb, a Kansasi Egyetem professzorai

vizsgálták az óvodás gyermekek emlékezőkészsége és az illusztrációk közötti összefüggéseket. A gyerekeket négy csoportra osztották. 4 - 6 éves korú gyermekek egy kitalált állatfiguráról szóló történetet hallhattak a négy mesebemutató formátum egyikében:

- a) a verbális történet narratívája illusztrációkkal
- b) a narratíva önmagában
- c) a narratíva nem informatív illusztrációkkal
- d) csak az illusztrációk

Annak biztosítására, hogy a verbális prezentáció azonos legyen a csoportokban, a történet narratíváját előre rögzítették, és egy hangjelzés arra intette a gyerekeket, hogy lapozzanak. Bár a gyerekek minden verbális csoportban pontosan több történeteseményt idéztek fel, mint a csak képekkel rendelkező csoportban, a 4-5 évnél fiatalabb gyermekek esetében nem volt különbség a három verbális csoport felidézési teljesítményében. Az eredmények általános mintázata azt sugallta, hogy az illusztrációk nem egyszerűen javítják a motivációt és a figyelemfelkeltést, inkább a gyerekeknek oda kellett figyelniük a képek tartalmára, mert ez határozza meg, hogy azok megkönnyítik-e a felidézést. Ez a kutatás azt magyarázza, hogy a gyerekek nem értik az illusztrációk relevanciáját, és ezért nem tudják kódolni az illusztrációkat a memóriájukban. (Greenhoot és Semb 2008)

Ezzel az kijelentéssel nem értek egyet. Mikor meghallgatunk egy mesét vagy történetet, azt vizualizáljuk, így megjelenik a képzeletünkben. Ha látunk a meséhez képet az még inkább a segítségünkre lehet. A memóriánk elraktározza ezt a képet. Később, ha felidézzük a mesét nem a szövegrészletet hanem az elképzelt vagy már látott illusztrációt vetítjük magunk elé. Ezt az állításomat alátámasztja az is, amit Hana Hladíková, cseh gyermekkönyv illusztrátor tanulmányában olvashattam. A címe: Vizuális nyelv az illusztrált könyvekben. A tanulmány megállapítja, hogy a képeskönyvek bizonyos mértékű interakciót igényelnek a gyerekektől, például nekik kell lapozni vagy mutatni a képeket a könyvben. Ez edzi a gyermek koncentrációját, és meghosszabbíthatja figyelmét. Egy másik előnye, hogy fejleszti a gyermek memóriáját. A képeskönyvek vagy illusztrált könyvek meséiből van olyan, amely sorozat. (Hladíková 2014) A mesesorozat általában vizuális és verbális elemekből áll, és sokszor egy bizonyos mintát állít elő a könyvön belül. A gyermeknek mindig vissza kell emlékezni az előző részre, hogy az újabb rész értelmet nyerjen.

Nagyon jó példa erre Csukás István: A téli tücsök meséi című könyve, melybe Cakó Ferenc készített csodálatos illusztrációkat az erdei állatokról. A gyerekeknek segítségére lehet a kép memorizálásban és a szereplők azonosításában, mikor egy újabb részt hallanak a meséből. Az illusztráció segítségével könnyebben össze tudják kapcsolni a meserészleteket.

Az illusztrátor szerint a képeskönyvek és illusztrációik „egy életen át tartó olvasásszere-  
tetre buzdítják a gyerekeket. Ez elengedhetetlen további fejlődésükhöz és képességükhöz  
mind az iskolában, mind az élet későbbi szakaszaiban. Napjainkban a mesekönyvekre egyre  
inkább úgy tekintenek, mint egy elavult eszközre, amellyel a gyerekeket arra ösztönzik, hogy  
önállóan kezdjenek el olvasni. Pedig ennél sokkal többet kínálnak a gyerekeknek. A mese-  
könyvek illusztrációi bemutatják és elmagyarázzák a világot számukra még azelőtt, hogy ké-  
pesek lennének olvasni.

Az illusztrált könyvek által hozzászoknak új szavakhoz, fogalmakhoz és ennek köszönhe-  
tően bővül a szókincsük. Meredith Ann Pierce fantasy író szerint a képeskönyvek, meseköny-  
vek szókincse általában nagyon gazdag és hangulatos. Ennek oka az átlagos hossza, amely kö-  
rülbelül öt-nyolcszáz szót tesz lehetővé. (Hladíková 2014)

***"A szerzőnek minden egyes szót, mondatot és bekezdést gondosan kell megalkot-  
nia." (Pierce 2010, Hladíková 2014, 20)***

***„Ez a fajta nyelvi minőség elősegíti a gyerekek nyelvi készségeinek fejlődését. Emellett  
a illusztrált könyvek gyakran megindítják a gyerekek fantáziáját, ami segíti a gyerekeket  
abban, hogy új ötletekkel álljanak elő és új lehetőségeket ragadjanak meg az életükbe a je-  
lenben és a közeljövőben is.” (Hladíková, 2014, 20)***

Anita Silvey, amerikai író például kijelenti, hogy az Egyesült Államok számos, általa megkér-  
dezett vezető személyiség úgy nyilatkozott, hogy pályaválasztásukat kiváltotta a gyermekko-  
runkban olvasott mesekönyv. Nagyon fontos, hogy az illusztrált könyvből való olvasás örömet  
és szórakozást nyújt a gyermek számára, ezáltal később aktív olvasóvá válhat. A tevékenység  
generációkat és általában embereket is összeköt izgalmas történetek, élmények és értékes  
együtt töltött időt biztosít. Anita Silvey azt állítja, hogy:

A gyerekkönyvek gyakran nem csupán meséket, csodálatos új világokat vagy emlékezetes  
szereplőket mutatnak meg nekünk, hanem ami még ennél is fontosabb, hogy azokhoz az em-  
berekhez kapcsolódnak az emlékeinkben, akiket az olvasó gyermekkorában ismert és szere-  
tett. (Hladíková 2014)

Ezenkívül a visszatérő mese illusztrációk és motívumok biztonságérzetet adnak a gyer-  
meknek. Napjainkban minél színesebb, figyelemfelkeltőbb gyermekkönyveket láthatunk a  
könyvesboltok polcaink. A borítója adja az első benyomást a vevő számára így az azon meg-  
jelenő illusztráció nagyon fontos az értékesítés szempontjából. (Hladíková, 2014) Tori Sloat  
szerint viszont:

***„Az illusztrációk eladhatják a könyvet az elején... hogy egy életen át kitarthatson, a könyv-  
nek el kell kezdenie a történetre és annak olvasatára támaszkodnia.” (Sloat 2013, 2014)***

Ez a kötelék a könyv vizuális és írásos része között a tartós siker igazi kulcsa.

**„Tehát az illusztrátor legnagyobb felelőssége az, hogy a könyv verbális és vizuális kommunikációs szintjén konzisztens legyen, miközben gazdagítja a történetet anélkül, hogy elmentmondana a szövegnek.” (Hladíková 2014, 21)**

Ann Marie Finn gyermekkönyv illusztrátor szerint a rajz egy újabb dimenziót ad a történetnek. A képek könyvek illusztrációi, amelyek gyakran tele vannak akcióval azoknak a gyerekeknek a figyelmét is megragadják, akik egyébként könnyen elterelődnek. (Hladíková, 2014)

Hana Hladíková rávilágít arra is, hogy egy gyermekkönyv sikerét nagyban befolyásolja az illusztrátor alkalmassága, illetve, hogy stílusa szempontjából mennyire passzol a kiadványhoz. Martin Ursell gyermekkönyv illusztrátor kijelenti, hogy:

**„A szerző-illusztrátor ritka dolog, és a legtöbb gyermekillusztrátor más írók történeteit illusztrálja, nem a sajátját.” (Ursell 2013, 96)**

Ezért kell választani egy megfelelő illusztrátort a történet számára. Martin Ursell szerint minden illusztrátornak megvan az egyéni stílusa:

**„Az ember stílusa egyszerűen az, ahogyan rajzol. Ahogyan mindannyian jellegzetesen írunk is, a rajz nem más.” (Ursell 2013, 51).**

Tom Lichtenheld, angol gyermekkönyv illusztrátor gondolatai alátámasztják az előzőeket:

**„Ha egy történet lágy és lírai, akkor akvarelleket vagy pasztellszíneket használok, de ha szakadozott és bonyolult akkor zsírkrétát használok texturált papírra.” (Hladíková 2014, 22)**

2005-ben Mary Ann Evans és Jean Saint-Aubin professzorok a kutatásukban szemkövetési módszertant alkalmaztak a 2 és 3 évesek vizuális figyelmének vizsgálatára, miközben egy ismeretlen mesekönyvet olvastak. Közvetlenül az olvasást követően szövegértési felmérést végeztek. Azok a gyerekek, akik vizuálisan figyelték a kulcsfontosságú narratív eseményeket ábrázoló illusztrációkat az első olvasás során, erősebb megértésről tettek tanúbizonyságot, mint azok, akik más területekre összpontosítottak. Ez együttesen támogatja a korai tudásfejlesztés kölcsönös modelljét: a szókincs ismerete megkönnyíti a vizuális figyelmet, a mesekönyv illusztrációira való vizuális figyelem pedig a későbbi tanulást. Ezért nagyon fontos a gyermekek számára a könyvillusztráció, főként kisebb korban. Erről Kaefer, Pinkham és Neuman kutatók 2016-os kutatása is szól. (Evans, Saint-Aubin, 2005)

Az Abai Kazah Nemzeti Pedagógiai Egyetem (Kazahsztán, Almati), tanulmányában olvashattam a tanulmányi illusztrációk és a tudás összefüggésének vizsgálatáról a gyerekek esetében. Az illusztráció gyermekkönyvekben betöltött szerepének tanulmányozásával foglalkozik. Ezt vizuális módszernek tekintik a gyermek számára, hogy megtanulja a szöveg tartalmát. A tanulmány igyekszik rávilágítani a korszakról-korszakra változó stílusokra a könyvillusztrációk esetében. A technika fejlődése egyre több új stílust, modern irányt tár elénk. A tudományos irodalom elemzése alapján arra a következtetésre jutnak, hogy a gyerekeknek szánt illusztráció ugyanolyan fontos, mint maga a könyv szövege, a kisebbek számára pedig még a szövegnél is fontosabb. A gyermekkönyv illusztrációja, legyen az oktatási vagy művészi szándékú, mindig egyfajta vizuális tudásút. Az illusztrátor feladata, hogy dinamikusan bővítse a gyerekek és serdülők könyv által megszerzett tudását. (Shalenova, Kosherbayev, 2021)

Nyilvánvaló, hogy a gyerekek megismertetése az olvasással nagyon fontos. Ez a téma a digitális korszakban különösen aktuálissá válik, ahol lényeges szerepet játszik az illusztráció, annak minősége és kivitelezési formája. A tanulmány arra világít rá, hogy az illusztráció nemcsak értelmezi a szöveget, hanem vizuális képeiben is gazdagítja. Az illusztrációban a művész megmutatja a szöveghez való viszonyát, fejleszti vagy kiegészíti az író vagy költő gondolatait, vizuális képekkel gazdagítva azt. (Shalenova, Kosherbayev, 2021)

Yon Ade Lose Hermanto, a Malangi Egyetem Művészeti és Formatervezési Tanszék vezetője írt a vizuális meseészlelés és a gyermekkönyvek kapcsolatáról. Szerinte a vizuális történetmesélés egyfajta módja annak, hogy valamilyen üzenetet vagy történetet közvetítsünk. Az illusztrált mesék nagyon jól képesek átadni a történetet. Az illusztrációk segíthetik a történetmesélési folyamatot, ezáltal még hatékonyabban tudják értelmezni az olvasók. A gyerekek, mint szóbeli vagy verbális történetfogadók, mindig elképzelik a meghallgatott történetet. Ilyenkor minden gyermek fejében más – és más karakterek jelennek meg. Az illusztráció leshűkíti a különféle értelmezéseket. Ennek köszönhetően minden gyermek képzeletében ugyanazon szereplők jelennek meg. A képes történetekben található erkölcsi üzenetek hasznosak a gyerekek számára. Növeli az érzelmi intelligenciát. (Hermato, 2019)

***„Nagyon sok mese szól a szeretet, a hit és a barátság fontosságáról, melyek megjelennek az illusztrációkon is. Ez lényeges a gyermekek fejlődése szempontjából. A képes történetekben található jellemnevelés szerepet játszhat a gyermekek közönségjellemének formálódásában.” (Hermanto 2019, 1)***

Jhon L. Ward és Marian Nitti Fox által írt: Egy pillantás néhány kiváló, illusztrált gyermekkönyvre című tanulmányában olvashattam egy kutatásról, amely felkeltette a figyelmemet

a témával kapcsolatban. Óvodáskorú gyerekeknek mutattak csak szöveges, csak képes és illusztrált könyveket is. Ezekből fel is olvastak nekik. A legjobbakra értékelt könyvek közé 5 illusztrált könyv tartozott, melyben volt szöveg és kép is. Ebből megállapítható, hogy a legszívesebben olvasott könyvek mindegyike egyedi kapcsolatot teremtett a narráció és a vizuális képalkotás között. Amikor a szavak és a képek kölcsönösen hatnak egymásra, egy új világ jön létre, és a szereplők életre kelnek. (Ward, Fox, 1984)

Összefoglalva a tanulmányok alátámasztják, hogy a gyermekek képességfejlődéséhez a jól illusztrált könyvekből való olvasás sokban hozzájárul. Hatással van az érzelmi intelligenciájuk kialakulására, szókincsükre, a vizuális képalkotásukra, a figyelem és a koncentráció támogatására és a memória fejlesztésére is. Ezek a készségek nagyon fontosak lesznek a gyermek életében. Kitűnő alapot biztosítanak a tudás elsajátításához, először az iskolában, majd a munkában.

## 1.1. PIROSKA ÉS A FARKAS ILLUSZTRÁLÁSA RÉGEN ÉS MOST:

Találtam egy tanulmányt arról, hogy a Piroska és a farkas című mese különböző illusztrációiban hogyan jelenik meg a piros szín. A különböző ábrázolások hogyan hatnak a gyermek képzeletére?

Piroska karaktere egy gyönyörű kislány, aki kedves és aranyos. Nevét pedig a piros sapkájáról kapta. A Perrault-féle mesegyűjteményhez Gustave Doré készített metszeteket a 19. században. Az általa ábrázolt képek fekete-fehérek. Piroska és a farkas találkozóját a fény-árnyék használatával teszi egészen sejtelmessé. A térkompozíció kialakítása egyértelműen jelzi az erőviszonyokat. Míg Piroska kicsiny és félnék az illusztráción a farkas sötét és hatalmas. A farkas fenyegető alakja Piroska fölé emelkedik. Az állat feje nem látszik az illusztráción, mely kontrasztot alkot a ragyogó arcú Piroskával. A lány fölfelé irányuló pillantása tisztaságot kölcsönöz az arckifejezésének. A kép sejteti csak a farkas Piroskára irányuló arckifejezését a lány mimikájából és testtartásából. Tekintete kétségbeesett, miközben kezével védekező mozdulatot tesz. Pillantásával mégis teljes odafordulást mutat. Nagyon hasonló ábrázolás látható azon a metszeten, amelyen a farkas bebújik az ágyba Piroska mellé. Egyszerre jelenik meg a lány arcán az ijedtség és a kíváncsiság. (Gesztelyi 2019, 130-131)

Olvashattam Molnár Jacqueline által készített illusztrációkról, melyeket Mosonyi Alíz író Piroška és a farkas című 2008-as kiadású mesekönyvéhez készített. Színes montázstechnikát alkalmaz, amely nagyon izgalmassá teszi a képi világot. Az aránytalan alakok absztrakt, szimbolikus gondolkodást idéznek. Doré metszetéhez hasonlóan érzékelteti az nagysága közötti különbségeket, mégis teljesen más technikát használ erre. Az apró kislány mellett a hatalmas farkas feje tűnik fel. A farkas fogai a virágot tartó lehunyt szemű kislány felé néznek. A



2. kép.: Gustave Doré: *Le Petit Chaperon rouge*

Forrás:

<https://kulturpart.hu/2013/11/14/piroska-a-tortenete-a-multbol?layout=5>



3. kép Mosonyi Alíz: *Piroska és a farkas*

Forrás:

<https://www.rokaur.hu/product/piroska-es-a-farkas-molnar->

megjelenített állat fenyegető hatást kelt bennünk. Piroska ábrázoló alakja viszont a félelemérzet hiányáról árulkodik. Élénk és sötét színeket is használ, így kontrasztossá téve az összképet. Az illusztrációk játékosak, gyermekiek. A könyvben a képek válnak dominánssá. Az illusztráció mellett kap helyet a szöveg, amely fehér lapon vagy a képbe ágyazva jelenik meg. (Gesztelyi 2019, 133-134) Véleményem szerint ez egy pozitív tényező, hiszen így a könyv önálló nézegetésre is alkalmas a kisebb gyerekek számára. Segítség lehet olvasás megkezdésénél, hiszen a szöveg és rajz tökéletesen kiegészítik egymást.

A 2014-es kiadáshoz Rofusz Kinga készített illusztrációt. Ebben a könyvben a szöveg került túlsúlyba a képekkel szemben. Ez a kialakítás az önálló olvasást vagy a felolvasást teszi alkalmassá. A farkassal való erdei találkozás jelenete hasonló az eddigi kiadásokhoz. A farkas alakja fenyegetően Piroska fölé magasodik. Az illusztrátor a kép bal felső sarkától indulóan egy hatalmas árnyszerű figuraként jelenítette meg az állatot. A szürke, homályos figurához közeledik Piroska apró alakja. A monokróm képet piros fákat ábrázoló vonalak törik meg. A csupasz, piros színű fák baljósulók és a vérre engednek asszociálni.

Bruno Bettelheim szerint a piros szín a nővé érést és magát a szexualitást jelképezi. A farkason keresztül jeleníti meg a csábító, állatias ösztönöket, mely felébreszti Piroska kíváncsiságát. Piroska enged a vágyainak és letér a nagymama által kijelölt, helyes útról. (Gesztelyi, 2019) *„A kislány cselekedetei mögött ott rejtőzik az anyai intés a kettő ütközése pedig döntésképtelenné teszik.”* (Gesztelyi 2019, 135)

Ez nagyon jól tükröződött Doré metszetein. A farkas gyomrából való kikerülés Bettelheim szerint az újjászületést jelenti. (Gesztelyi 2019) Molnár Jacqueline és Rofusz Kinga illusztrációján is kiemelkedik ez a pillanat. Jacqueline-nál csak a nagymama látható a farkas gyomrában, addig Rofusz Kinga rajzán a nagymama és Piroska is. (Gesztelyi 2019)



4. kép Rofusz Kinga: Piroska és a farkas

Forrás:

[file:///C:/Users/Gazda/Downloads/Studia+Litteraria+2019-1-2+Gyerekvil%C3%A1gok-130-141%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/Gazda/Downloads/Studia+Litteraria+2019-1-2+Gyerekvil%C3%A1gok-130-141%20(7).pdf)



Szabó Imola képén megfigyelhető a sötét háttér. Elvont módon jeleníti meg Piroskát. Az egyik jelenetben a nővé válás szimbólumaként kék pillangókat jelenített meg a képen. Piroska szürke alakja egy hófehér létra tetején áll. Számomra ez azt jelenti, hogy a korábbi ismeretei és tapasztalatainak köszönhetően egy új életszakaszba képes lépni. Többnyire megfigyelhető számtalan feldolgozásban a szexuális beavatás mesében megjelenő narratívája. Nina Yargekov francia novellairó szerint a felfalás a nemi aktus egy finom metaforája. (Gesztelyi, 2019) A modern és kortárs feldolgozások nagyon jól érzékeltetik az illusztrációkon keresztül a napjainkban is kialakuló, megoldatlan problémákat, melyekkel a fiatalok találkoznak. (Gesztelyi 2019)

Kovács Hajnalka A gyermekkönyv illusztrációkról című tanulmányában is találtam érdekességeket a témában. Megemlíti, hogy véleménye szerint a mai gyermekkönyv illusztrációkat elemezve két karakteres vonulatot lehet elkülöníteni. Az egyik a klasszikus grafikai hagyományokra támaszkodik, a másik pedig az amerikai rajzfilmes hagyományokra. Az előbbi a klasszikus, egyedi és sokszorosító grafikát alkalmazza, még az utóbbi rajzfilmes technikát adaptál. Az amerikai rajzfilmes hagyományokra épülő technikánál megfigyelhető a rögzített nézőpont és a fotószerű térbeliség alkalmazása. A képeire jellemző a konkrétság és a lemondás a szimbolikus tartalomról. Ezzel szemben a klasszikus hagyományokra épülő technika a nemzeti kultúra kihangsúlyozására hivatott. Művészi szempontok határozzák meg az illusztrálást. A műalkotások egyediek, magán viselik az alkotójuk egyéni stílusát. A rajzok nem nyomják el, inkább kiegészítik a szöveget. (Kovács 2014)

A modern gyermekkönyv illusztrációk között megfigyelhetőek az úgynevezett technicista illusztrációk. A lehengető látvány érdekében nagyon konkrét és színes képeket alkotnak az illusztrátorok. A belső képalkotást és az elvontabb gondolkodást ez a fajta művészet kevésbé fejleszti. (Kovács 2014)



5. kép Szabó Imola Julianna:  
*Piroska és a farkas*

*Forrás:*

<https://arthungry.com/szabo.imolajulianna/9817/mesek-ma-shogy>

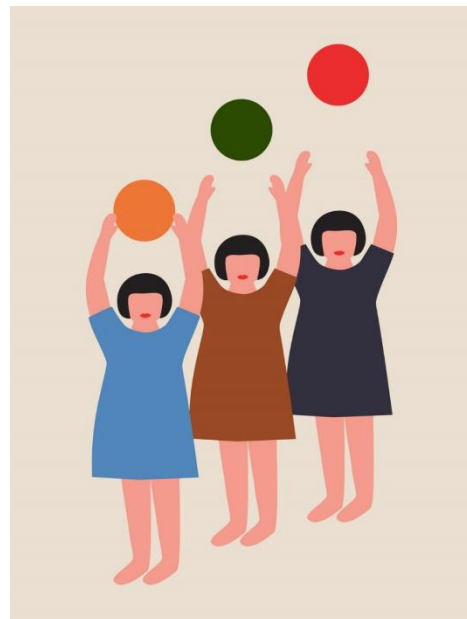
## 1.1. SZÁMÍTÓGÉPES GRAFIKA A GYERMEKKÖNYVEK- BEN:

Márkus Dorottya tanulmányában olvashattam a magyar számítógépes grafika kibontakozásáról. Fontosnak tartottam ezt is megemlíteni, hiszen a könyvekben ma már inkább ezzel a fajta megjelenítéssel találkozunk a gyerekek. A szerző szerint a grafika története mára már egybeolvadt a könyvekkel. A 15. században a nyomtatott könyv, illetve a Gutenberg-galaxis a művészet világában hatalmas változásokat hozott. A 20. század után a technika fejlődésének köszönhetően a digitalizációval egyre inkább felértékelődtek a manuális sokszorosító grafikai módszerek. A könyvekben a kézzel készült rajzok értéke megnőtt, hiszen ritkává vált.

A digitális grafikában jelen vannak meghatározott stílusok. Az elmúlt években a legnagyobb digitális illusztrációs trendek közé tartozott: az animáció, a 3D és a minimalista illusztráció mellett a geometrikus absztrakt formák, az úgynevezett line art, vagyis vonalművészet, az alaktalan formákkal való játék és kusza, bonyolult lettering, vagyis kalligrafikus írás. (Márkus 2022)

A tanulmányban felfedeztem példát rengeteg igényes számítógépes grafikára is. Kövecses Anna, illusztrátor munkái a 60-as, 70-es évek világát idézik vissza. Célzottan nyúl vissza a rendszerváltás előtti stílushoz. A szín és forma választás nagyon átgondolt és precíz a műveiben. Minden egyes képén élénk színvilág található. Egyszerű geometria formákat alkalmaz például a hegyek vagy a fák megjelenítésére. Ezek a kisebb gyerekek számára is könnyen értelmezhetőek. Az alkotásokról a gyermeklét tudásállapota tükröződik vissza, melyeket minimalista stílusban jelenít meg. (Márkus 2022.)

*„...minél kevesebb eszközzel és formával, minél többet szeretne elmesélni.” (Márkus 2022)*



6. kép: Anna Keöves: Strandoló nők

Forrás:  
<https://www.behance.net/gallery/8357741/Anna-Koeveses>

Buzás Aliz, illusztrátor hasonlóan a geometriai formákat hívja segítségül digitális rajzai elkészítésekor. Művei játékosak és könnyedek. Kifejezetten élénk és figyelemfelkeltő színeket használ. Modern stílusban ábrázol, rendkívüli részletességgel. Visszatérő téma nála az emberi kapcsolatok, a közlekedés, tájak és az építészet. Ezeket nagy részletességgel jeleníti meg. Egy rajza sok-sok apró részletből áll össze. Véleményem szerint ezek a rajzok már az iskolás korosztály számára készültek. (Márkus 2022)

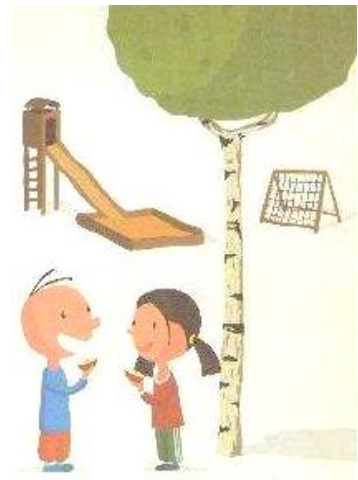


7. kép: Buzás Aliz: Szerelő elefánt

Forrás:

<https://dribbble.com/alizbuzas?page=2>

Kiss Ottó Emese almája című könyvhöz Baranyai András jelenítette meg a mai gyermek érzéseit a computeres grafika segítségével. A könyvet 2006-ban adták ki. Az olvasmányban az illusztráció tökéletesen kiegészíti a vers szövegét, így a gyermeket továbbgondolásra serkenti. Színvilága a pasztellszínek minden árnyalata. Főként a világos színek a jellemzőek a rajzokon. A megjelenített figurák nagyon egyszerűek így könnyen értelmezhetőek a gyerekek számára. A rajz nem teríti be az egész lapot, hanem a szöveg mellett vagy fölött jelenik meg kiegészítésként.



8. kép. Kiss Ottó: Emese almája

Forrás:

<https://www.antikvarium.hu/konyv/kiss-otto-emese-almaja-607193-0>

**„A versrészletből csak a fontosabb elemeket jeleníti meg, így a gyermek belső képalkotását fejleszti. Minden figura könnyen beazonosítható a gyerekek számára. Jellegzetes vonásaikról, ruhájukról könnyen felismerhetőek.”**  
(Turoczi 2017, 22)

Összefoglalva, az olvasottak alapján megállapíthatom, hogy napjainkban is rengeteg olyan könyvillusztráció van, amely nagyon pozitív hatással van a gyermekek képzeletére. Tehát nagyon fontos az illusztráció minősége, ezért a mi felelőségünk megválasztani a megfelelő mesekönyvet a gyerekek számára.

## 1.2. RÉGI ÉS ÚJ MESEKÖNYV ILLUSZTRÁCIÓK ÖSSZEHASONLÍTÁSA:

Végeztem egy kutatómunkát az ezredforduló előtti és az azt követő könyv illusztrációk kapcsán. Körülbelül ezen időpont környékén jelentős stílusváltozás figyelhető meg a vizuális megjelenítés világában a mesék területén is.

Fontosnak tartottam megvizsgálni a hasonlóságokat és különbségeket. Milyen technikával dolgoztak az illusztrátorok régebben és milyennel mostanság? Hol helyezkedik el az illusztráció a könyvben? Milyen színeket használnak? Vajon melyik stílus, szín és forma van jobb hatással a gyermeki képzeletvilág fejlődésére?

Reich Károly főként az 1960-as években alkotott. Reich Károly élete és munkássága című könyvben olvashattam az általa alkalmazott rajztechnikáról. (Kratochwill 2003.) Azért gondoltam fontosnak belevenni a szakdolgozatomba, hiszen az ő rajzai tökéletesen mutatják, hogy a régebbi könyvillusztrációk mennyire élménydúsak.

A mesekönyveiben jellemzőek voltak a tusrajzok, a rézkarc, de előszeretettel alkalmazott színes ceruzát és vegyes technikát is. Formai értelemben jellemző a képi világra a stilizálás és a redukálás. Gyönyörű, élénk színeket használt rajzain. Humanizmus hatotta át ábrázolásmódját. Képein sokszor megfigyelhető a természetközelség és az állatok ábrázolása. Színkompozíciói illeszkednek az adott évszakhhoz, kifejezetten hangulatteremtőek. A formákon belüli színkitöltések homogének, kevés faktúrát használ az alkotó. Rajzain előfordul az élénk piros, narancssárga, de ugyanakkor gyakran megjelenik sötétkék is. Könnyed humorossággal jeleníti meg a mesékben szereplő állatokat. Véleményem szerint ezt ő találékonyan oldotta meg.



9. kép. Reich Károly: *A macskának négy lába van*

*Forrás:*

<https://rezkarcfitness.blogspot.com/2010/05/kitekinto-reich-karoly.html>

Személyes kedvencem a Vackor, ahol a fák, a medvebocs és az erdő szemléltetésére egészen egyedi megoldásokat választott. Reich Károly főként állatmeséket illusztrált. Az állatok sokszor emberi szituációba helyeződtek. Például: napozó kutya vagy vásárló medve. Ezeket a szituációkat nagyon észszerűen, és természetesen jelenítette meg a rajzlapon. A szöveg és a kép egy egységet alkot, így nagyban hozzájárul a gyermeki képzelőerő fejlesztéséhez.

Weöres Sándor Bóbita című verses kötetét Hincz Gyula illusztrálta az 1980-as években. Az illusztráció elkészítéséhez aquarell technikát használ. Élénk színekkel jeleníti meg Bóbitát. Főként a festés fő színeit használta, de a mellékszínek is megjelennek: világos zöld, lila, piros. Groteszk ábrázolási módot alkalmaz, mely továbbgondolásra sarkallja a gyermeket. Az állatokat is szokatlan színnel ábrázolja, pl. kék béka, piros ló. A rajz és a szöveg egy egységet alkot. Illusztrációi abban segítenek, hogy a gyermek elképzelhesse a vers szereplőit. Komplementer színekből álló kompozíciókat állít össze (vörös-zöld, sárga-lila, kék-narancs), ettől még kontrasztosabb, hangsúlyosabb a kép. Ennek ellenére a karakterek és a háttér között nincsenek éles határvonalak. A háttér legtöbbször sárga, vagy a karakter komplementer színeiből áll, mellyel még inkább kiemeli a fő témát. A magyar értelmező kéziszótárban a komplementer szín meghatározása a következő:

**„A kiegészítő színek vagy komplementer színek olyan színpárok, melyek együttesen használva (additív vagy szubtraktív keverés) akromatikus (színtelen) érzékletet hoznak létre. A Komplementerek a színkörben egymással szemben helyezkednek el, példa rájuk a vörös-zöld, sárga-lila, kék-narancs.”**

A háttérrel nem egyenletes vonalvezetéssel, hanem jelzésérték-szerűen, a figura köré festi.



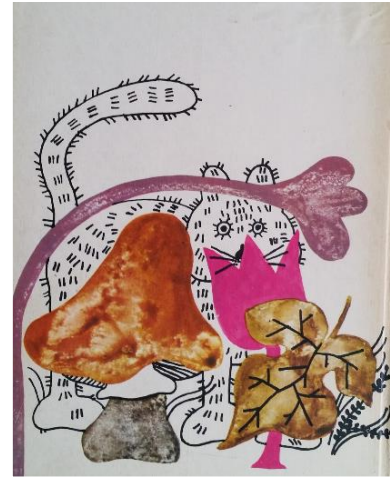
10. kép. Hincz Gyula: Bóbita

Forrás:

<https://hu.pinterest.com/pin/71705819037242342/>

Szerettem volna még kiemelni Heinzelmann Emma műveit. A mesekönyvek mellett több népmesét is illusztrált. A népmesék esetében is képes volt megőrizni sajátos, egyedi stílusát. Grafikus munkájában színes ceruzát is alkalmazott. Többször megfigyelhetőek rajzain a szintelen, körvonalas figurák mellett a kontrasztos, elvont ábrázolások. Bátor, erőteljes színvilágot alkalmaz. Rajzaiban uralkodóak a harsány kontrasztos színek, pl. a piros és a kék együttes alkalmazása, viszont néha az ellentéte is, a teljesen szintelen ábrázolás halvány háttérrel. Képi ábrázolásába szerepet kap a fekete, amely szokatlan lehet egy gyermekkönyvnél. Megjelenített egészen fekete alakokat is, de az is előfordult, hogy magát a feketét használta a háttér kitöltésére. Groteszk, a valóságtól elvont ábrázolásmódja a gyermeki fantáziát kifejezetten serkenti.

Györffy Anna az elmúlt hatvan év egyik legtermékenyebb illusztrátora volt. Rengeteg nemzedék nőtt fel az általa illusztrált mesekönyveken. Az 1950-es években induló és az 1960-as és 70-es években kiteljesedő gyermekkönyv-illusztrátori karrierje az 1930-as évekre nyúlik vissza. (Farkas 2016) Nevéhez fűződik Mosó Masa és Gögös Gúnár Gedeon karaktereinek megalkotása. Az illusztrátor rajzai nagyon népszerűek voltak mind a gyerekek mind a szülők körében. A gyermekek számára könnyen érthető, de mégis nagyon egyedi és érdekes módon jelenít meg karaktereket. Élénk színhasználatával felkelti a gyermek figyelmét. Gyakran több technikát ötvözött. Egyidejűleg használt zsírkrétát, filctollat és akvarellfestéket. Rajzait változatossággal és játékosággal fűszerezte. Először pauszpapíron rajzolta meg a mesefigurát, majd végleges tervét átkopírozta. A versek illusztrálásán a versrészletek alá vagy mellé illesztette a rajzait. Stílusában megfigyeltem, hogy az 1950-es években rajzait részletgazdagság, realiztikusság jellemezte. Az 1960-as években már egyre több



11.kép. Tordon Ákos: Mesebeszéd - Grafika: Heinzelmann Emma

Forrás:

<https://galeriasavaria.hu/termekek/reszletek/konyv/5387815/Tordon-Akos-Mesebeszed---Grafika-Heinzelmann-Emma-Gyermek-es-ifjusagi-irodalom-Mesekonyv/>



12. kép Györffy Anna: Mosó Masa

Forrás:

<https://mora.hu/konyv/moso-masa-mosodaja>

tollrajza készült és a fokozatosan egyszerűsödő formák geometrikussá váltak. (Farkas 2016, 30-31)

Pöttyös Panni és a Pöttyös Panni naplója című mesekönyv sorozat, az 1980-as években megjelent újabb epizódja között is szembevető volt a különbség. *Varga Katalin Kisbence* című könyvében egy egészen új kollázs technikát alkalmazott. „*A fák törzsét például mintás csomagoló papírból vágta ki ezzel különleges térbeli hatást keltve. Rajzainak visszatérő elemévé vált a nem kézzel rajzolt, valódi újságból kivágott papír applikáció.*” (Farkas 2016, 36)

Az állatkert, mint téma nagyon közel állt hozzá. Ő illusztrálta az 1964-ben megjelent Relli Pápa: Hans und Helga című mesekönyvét. Az állatokat városi és falusi környezetben is könnyedén képes volt ábrázolni.

Az állatokkal kapcsolatos illusztrációi megfigyelhetően népi hagyományokkal átszöttek. Például Benedek Elek: Mese a három kismalackáról, Gyárfás Endre: Dörmögő Dömötör című versciklusához készült rajzok. (Farkas 2016)

1955-ben jelent meg először Szepes Mária által írt Pöttyös Panniról szóló könyv, melynek illusztrálásához Györfly Annát kérték fel. Az illusztrátor az évek előrehaladtával egyre stilizáltabb, egyszerűbb, illetve geometrikusabb formákat alkalmazott, melyek a gyermekek számára is könnyen érthetőek voltak. A néhol szabálytalan, kontúrszerűen megrajzolt figurák átláthatóbbak és színesebbek lettek. A kortárs mindennapok világa elevenedett meg az illusztrációkban. Véleményem szerint népszerűségének egyik oka, hogy humoros, játékos, lényegre törő és könnyen befogadható rajzokat tárt a gyermekek elé. A bohóság jelen van a dolgos állatok megjelenítésénél. (Farkas 2016, 38-39)

A mosómedve kötenyt hord és mos, utána pedig színes csipesszel akasztja fel a szárítókötélre a frissen mosott ruhákat. A gyermeki fantázia a nem hétköznapi, valóságtól kicsit elrugaszkodott világra sokkal befogadóbb.

Györfly Anna a diafilmeket is illusztrált az 1950-es években. Megbízást kapott a Hamupipőke és a Hófehérke és a hét törpe című mesék illusztrálásához. Az ipari iskolában szerzett tanulmányai alapján jelenítette meg a különböző korok ruhaviseleteit egyedi stílusban. Realisztikusabb emberi és állati formák, romantikus kompozíciók, barokk, empire és biedermeier



13.. kép Györfly Anna: Pöttyös Panni

Forrás:

<https://hu.pinterest.com/pin/810507264173248916/>

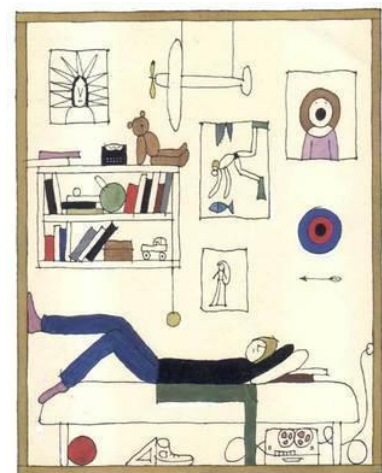
stílusú korabeli enteriőrök, valamint a dekoratív háttérképek nagyon kedvessé teszik a mesét. Határozott kontrasztokat és világos, erős színeket használ. (Farkas 2016, 42-43)

1963-ban jelent meg *Az Óvoda az őserdőben*, melynek érdekessége, hogy Györffy Anna a saját meséjéhez készített illusztrációkat.

Az állatkölyköket és dzsungellakókat jelenítette meg rajzain. Mami-néni állatóvodájába kalauzolja a gyerekeket, ahol a gyönyörű illusztrációkon keresztül a gyerekek megismerhetik a dzsungel állatait. (Farkas 2016)

A kimeríthetetlen fantáziával megalkotott Grimm-mesék illusztrációival a fantázia végteleen világába repíti a gyerekeket. Ő alkotta meg a Csipkerózsika, Csizmás kandúr, Holle anyó, Jancsi és Juliska, valamint a brémai muzsikusok karaktereit is.

Réber László alkotásait is szeretném megemlíteni, aki az 1950-es évek elején kezdett el alkotni. Janikovszky Éva és Lázár Ervin illusztrátoraként vált ismertté. Rajzainak stílusa kiforrott. A határozott vonalak között körülhatárolt, sík felület néhol fehér, néhol pedig erős, élénk színezetű. Humoros kompozíciókat állít össze. Gyermeki nézőpontból szemléli a világot, így alkotásain keresztül tükröt tart a felnőttek elé. Az arcokat néhány egyszerű jelzéssel jeleníti meg, melyet a sapka vagy a sál kiegészít. A szöveg mellé jeleníti meg a grafikáit. Janikovszky Éva *Kire ütött ez a gyerek* című műve az egyik kedvencem. Itt a gyermek tinédzserré válását humorral fűszerezve írja le a költő és Réber László ezt komikusan jeleníti meg. Kévszint használ. A sötét és a világos színek kontrasztot képeznek és a pozitív, illetve a negatív formákat hangsúlyozzák a képen. Az illusztrátor sokszor a teret és a síkot is szembeállítja. A szemlélő számára térérzetet a tárgyak vagy szereplők ritmikus felsorakozása ad.



**14.kép: Janikovszky Éva: *Kire ütött ez a gyerek?* - Grafika: Réber László**

**Forrás: <https://gyermekirodalom.hu/?p=12181>**



Sajdik Ferenc grafikus és karikaturista pályafutása az 1950-60-as években lendült be. Csukás István meséihez is készített alkotásokat. Ő volt a Pom-pom meséinek illusztrálója és A Nagy Ho-Ho-Ho-Horgász karakterének megalkotója. A mesékből a 80-as években televíziós sorozat készült. A karaktereket ceruzával rajzolta meg. Néhány vonalból álló kompozícióit abszurd stílus jellemezte. Figurái mosolygósak barátságosak. A színezéshez aquarell és vízfestéket használt, főként halvány színeket. A házakat és az erdőt is elvont kompozícióban jelenítette meg. A Pom-pom mesében megjelent rengeteg nonfiguratív elem. A szereplői: Gombóc Artúr, Festéktüszsető Hapci Benő, Radírpók, Óriástüdejű Levegőfújó, Civakodó Cipőikrek, Ásító szörnyeteg vagy a Bátor Tintanyúl. Az illusztrátor ezeknek a figuráknak teljesen egyedi külsőt varázsolt, amely megszólítja a gyermeki képzeletet. A valóságtól eltérően nagy orral, lábbal vagy szájjal rajzolta meg őket.



*15. kép: A Pom-pom meséi szereplői*

*Forrás:*

<https://gyerekemnekmagyarul.com/pom-pom-mesei-csukas-istvan/>

A Nagy Ho-Ho-Ho\_horgász szereplőit humorral fűszerezve jeleníti meg. A halak és a főkukac párbeszédeiből alakul ki egy komikus helyzet. Az alkotó a kukacot zöldre és vörös hajúra rajzolta. A horgász pedig nagy karimájú narancssárga kalapban és atlétában van. Ennek a mesének az illusztrálásához erőteljes színeket használ az alkotó. Minden hal különböző színű, mintájú és formájú (rózsaszín, kék, zöld, sárga és lila).



*16. kép: A Nagy Ho-Ho-Ho-Horgász*

*Forrás:*

<https://sites.google.com/site/lorenincollecti on/home/a-nagy-ho-ho-ho-horgasz-kepeslapok>

Kass János az 1970-80-as években alkotott. Grafikáit különös részletességgel alkotta meg. Kevés színt alkalmazott főként a sárga, kék, és piros színeket figyelembe véve, a főszíneket, illetve a zöldet, mint mellékszínt. A lap szegélyeire egyszerű grafikákat illesztett, melyek segítik a szöveg megértését a gyermekek számára. Ezek színtelen, mégis sokat mondó grafikák, melyekbe az illusztrátor humoros elemeket is beleszótt. Az alkotó képi világa az egész oldalas illusztrációknál felidéz bennünk népművészeti tartalmakat. Ezeken megfigyelhető az aprólékos kidolgozottság és a felsorakoztató jelleg.



17. kép: Kass János illusztráció

Forrás:

<https://hu.pinterest.com/pin/497366352576114648/>

A régi könyvillusztrátorok véleményem szerint nagyon odafigyeltek arra, hogy a rajz kiegészítse a szöveget és ezzel együtt megindítsa a gyermeki képzeletet. Minden alkotó illusztrációi között találtam groteszk, nem valóságos formációkat (pl. Reich Károly rajzában a kék sündisznó), melyek a gyermeket további gondolkodásra, fantáziálásra serkentik. Összességében úgy gondolom, hogy a régebbi könyvek illusztrációi – különösen a 20. század második felének magyar mesekönyveit ideértve – tudatosan és művészi igényességgel fejlesztették a gyermek belső képalkotását.

Ezeket a gyermekkönyv illusztrációkat szeretném összevetni napjaink gyermekkönyv illusztrációival. Nagyon sok különbséget figyelhettem meg. A legszembeütőbb az volt, hogy a könyvesboltok polcain ma már többnyire kizárólag számítógépes grafikával készült gyermekkönyvek vannak, de szerencsére előfordul még kézzel megalkotott illusztrációk számítógépes átdolgozása is. Ily módon az alkotó kézjegysége (manupropria) még átélhető. Ezen képi világok nyersessége nem olyan szembeütő. Több kortárs illusztrátor munkássága után is kutattam.

Kállai Krisztina a 2000-es évek elején alkotott. Rajzain megfigyelhetőek a gyönyörű mesebeli tájak és kedves arcok ábrázolása. Képei nagyon színesek és figyelemfelkeltőek. 2020-ban jelent meg a Jézus barátai című kiadvány Bethlenfaly Gábor történeteivel. Jézus és a szentek megjelenítése gyermekeknek szánt illusztráción nem egyszerű feladat, hiszen az ő életük drasztikus fordulatot vett. Kállai Krisztina a szentekben és Jézusban is azokat a személyiségeket igyekezett kidomborítani, melyek példaként szolgálhatnak a gyermekek számára. A képeit aquarell segítségével készíti el. Rajzain sokszor erős kontrasztokat jelenít meg (ultramarin-narancs, zöld-piros). Jellemző rá a természet és az állatok ábrázolása. Megfigyelhető a valóságtól eltérő, absztrakt ábrázolásmód, mely fejleszti a gyermekek fluens gondolkodása.



18. kép Kállai Krisztina illusztrációja *Kicsik lapozgató Bibliája* című könyvhöz

Forrás:

<http://www.virtuarnet.hu/author/kallai-nagy-krisztina/piece/4558>

Agócs Írisz sokaknak ismerős lehet Varró Dániel, Berg Judit és Tandori Dezső gyermekeknek szóló versesköteteiből. Az illusztrátor aquarell technikával főként erdei állatokat rajzol. Formavilágában egyszerű, de mégis sokat mondó rajzokat készít. Többször kérték fel medvés versek illusztrálásához. A szereplők nincsenek túlrájzolva, szabadjára engedik a gyermeki fantáziát. A medvék többször emberi szituációkban vannak megjelenítve rajzokon (pl. korcsolyázó medve). A medvéket sokszor felöltöztetve – sálban, kabátban – rajzolja meg. Halvány, nem rikító, kevés színnel dolgozik.



19. kép Agócs Írisz: *Medvék*

Forrás: <https://rododendronart.com/termek/inspiracios-kepeslapok-masolat/>

Egy-egy színezet tónusaival operál. Ezek elsősorban a halvány barna, világos kék, sárga, piros színek különböző valőrjei. A karakterek a szöveg mellett vagy a szöveg közben jelennek meg. Olykor megfigyelhető, hogy a levegőben lebegő már-már számunkra szürreális alakokat ábrázol (pl. repülő malac). Gyakorta észlelhetőek valóságon túli, karakterek közötti méretbeli különbségek (pl. óriási kutyát sétáltató kisfiú). Nagyon tetszenek Agócs Írisz rajzai, hiszen a gyermeki képzeletet fejlesztik. Úgy gondolom pont elég rajz van az általa illusztrált gyermekkönyvekben, amely kiegészíti a szöveget és annak megértését segíti elő a gyermekek számára.

Szegedi Katalin rajzain megfigyelhető a szürreális nem a valósághoz közeli ábrázolás. Gyönyörű képeit temperával készíti. Előfordulnak nála szokatlan fekete-piros kontrasztok is. A természet ábrázolását absztrakt módon valósítja meg. A szereplők többnyire természeti környezetben vannak megfestve (pl. pitypangok, piros pipacsok között). Az illusztrációk hangulatteremtők. Erős túlzások figyelhetőek meg a léptékek választásánál, gondolok itt az emberalakok és a természeti környezet nem valósághű arányaira. Egy adott illusztrációhoz nem társul sok szín, de az a kevés nagyon kontrasztosan, hangsúlyosan van jelen. Bátran rajzolja az emberi szereplőket a természet részeként (pl. pipacs szoknya, virágokból álló haj). Ettől és a színhasználatától lesz igazán absztrakt az összhátás, melyre a gyermekek megfigyelésem szerint nagyon befogadóak.



20. kép: Szegedi Katalin: *Zuhanás a pipacsok közé* – illusztráció Boldizsár Ildikó *Holle anyó birodalma* című könyvéhez (Cerkabella Kiadó, 2017)

Forrás:

<https://helyorseg.ma/ro-vat/kepzmuveszet/bonczidai-eva-a-tisztasag-ragyog-szegedi-katalin-kepein>

Rofusz Kinga lenyűgöző technikai szintén nagyon egyedi formában tárják a gyerekek elé a mesét. A sötétkék az uralkodó szín a rajzain, mellyel sok kritikus szerint búskomor hangulatot teremt. Szerintem rajzain a szürreális alakok és színek nagy hatással vannak a gyermeki képzelőerőre. Sokszor jelenít meg a valóságtól eltérő szituációkat. Rajzain gyakorta jelen vannak lebegő emberi alakok, melyekkel abszurd hangulatot teremt. Sokszor éles formakontrasztok és színekontrasztok jellemzik rajzait, máskor egészen összemosódnak a halvány színek. Illusztrációi hangulatteremtőek és további képzetek kialakítására sarkallja a gyermekeket.



21. kép: Rofusz Kinga: Földön lebegők, égen járók

*Forrás:*

<https://kulturkozpont.hu/esemeny/rofusz-kinga-foldon-lebegok-egen-jarok/>

Horváth Ildikó Irány Észak című könyve 2018-ban jelent meg. A könyv megjelenése óta a művésznő nem csak illusztrátor, hanem mesekönyv író is. A könyve egy törpecsaládról szól. A törpék életét jeleníti meg benne játékosan és humorral fűszerezve. Minden szereplő nagyon karakteres, színes öltözetű. Rajzai többnyire számítógépes grafikával készülnek, de mellette fest is. A szövegekörnyezetben sok a képi elem, de a gyermek fantáziáját így is megdolgoztatja. Élénk, meleg színeket használ rajzain, például a narancssárga és az ibolyakék vagy a vörös narancs és kékeszöld. Jellemzőek rá a lágy lekerekített formák. Az állatokat gyakran emberi tulajdonságokkal ruházza fel. Minden rajzáról tükröződik a pontosság és a részletesség. Gryllus Vilmos, Lackfi János és Igaz Dóra könyvét is illusztrálta.



22. kép: Horváth Ildikó: Irány Észak

*Forrás:*

<https://www.konyveskertunk.hu/2020/04/26/horvath-ildi-irany-eszak/>

Hasonló alkotásokat készít Grela Alexandra gyermekkönyv illusztrátor a digitális grafika segítségével. A művész nem ért egyet azzal, hogy az illusztrációnak nem volna szabad túlmutatni a könyvben szereplő elbeszélésen, hiszen a könyvben a rajzok csupán díszítő elemként szolgálnak.



23. kép: Grela Alexandra: *A vakok és az elefánt*

Forrás:

<https://csimota.hu/termek/a-vakok-es-az-elefant>

Grela Alexandra szerint, ez az értelmezés nem csak a könyvillusztrációk durva leegyszerűsítése, hanem az abban rejlő potenciál leszűkítése. Az alkotónak a szöveget nem körülírnia kell, hanem párbeszédet folytatni azzal. Az illusztrátor ehhez képeket használt. (Lovas 2021) Így alkotta meg az illusztrációt *A vakok és az elefánt* című bölcs, indiai meséhez. Ebből a meséből papírszínház készült. A történet arra tanít, hogy akkor látjuk meg a dolgok valóságát, ha felhagyunk azzal, hogy csak egy aspektusból szemléljük azt. Ha elkezdjük a valóság többi oldalát is meglátni, akkor áll össze számunkra a teljes kép. A grafikus ezt a metaforát használta fel az elefánt megalkotásakor. A jeleneteket összeillesztve egy nagy képpé előbukkan egy fenséges indiai elefánt. A hatalmas állat egy lenyűgöző montázképként jelenik meg előttünk, amely a mozgalmas részletekből áll össze. Így a vöröslő domb hirtelen az elefánt háta lesz. (Lovas 2021) A képi világa az indiai kultúrát és annak erőteljes színeit idézi. A szereplőket fekete-fehér néhol abszurd megjelenítés jellemzi. A rajzokon szereplő állatok: holló, elefánt, kígyó, fekete párduc és egér, mindegyike fekete vagy szürke. A legszembetűnőbb a részletek kompozíciójából kivehető vöröses elefánt. Az asszociációk és érzések határtalan tárházát nyitja meg az olvasó előtt. A vöröses narancs a fekete és a zöld uralkodó szín a rajzain. Valamelyik jelenetnél kollázs technikát is alkalmaz. Az illusztrációk élénk, figyelemfelkeltő színűek a sötét-világos kontrasztot segítségül hívva. Az rajzok rendkívül jól szemléltetik a mese egész mondanivalóját. (Csatlós 2021) Grela Alexandra 2021-ben elnyerte az év illusztrátora díjat ezzel az alkotásával. Csatlós Judit laudációjában azt mondta, hogy:

**„Az illusztrációk gyönyörűek és bátrak, a kavargó ornamentikák és fekete-fehér arcok kontrasztja, a váltakozó pozitív és negatív formák, vagy az abszurd jelenetek mélyen az emlékezetbe vésődnek. A gyermekeket kritikai gondolkodásra ösztönzik és új kapukat nyitnak meg előttük az illusztrátor rajzai.” (Csatlós 2021)**

Összességében nagyon örültem neki, hogy hosszabb keresgélés után, de találtam napjainkban is olyan alkotókat, akik rendkívül odafigyelnek a gyermeki képzelőerő megóvására. Találtam összefüggéseket a régi mesekönyv illusztrátorok alkotásai között és az újak között is. Horváth Ildikó és Grela Alexandra művei tökéletes példái az igényes számítógépes grafikának. Régen és napjainkban is születnek rendkívül színvonalas mesekönyv illusztrációk. A mi feladatunk és felelősségünk megválasztani a gyermek számára a megfelelő, gondolkodást fejlesztő illusztrációval ellátott mesekönyvet.

### 3. A KUTATÁS MÓDSZERTANA:

A kutatásomban azt szeretném bebizonyítani, hogy azok a gyerekek, akiknek sokat olvasnak jól illusztrált könyvből, sokkal jobban fejlődik a beszédértésük, szókincsük. A célcsoportom az iskolába lépés előtt álló óvodás korcsoport. Rajtuk szeretném elvégezni a vizsgálatokat. A vizsgálattól azt várom, hogy bebizonyosodik, hogy azok a gyerekek, akiknek, otthon, családi környezetben, vagy akár az óvodában többen olvastak, és több meseképet láttak, fejlettebb a szókincsük, kifejezőképességük és beszédértésük. A gyermekek körében végzett kutatás eredményét szeretném szembesíteni a velük foglalkozó óvónők, fejlesztőpedagógusok véleményével, tapasztalatával. Így egyértelműen igazolható vagy cáfolható a felállított hipotézisem.

#### 3.1 AZ ALKALMAZOTT MÓDSZEREK:

A bevont gyermekcsoport tagjait személyes mélyinterjúk formájában kérdezem meg a meseillusztrációk kapcsán, rákérdezve a mesékhez való kapcsolatukra, szokásaikra, kedvenc meseillusztrációikra.

A bevont gyermekcsoport tagjaival foglalkozó óvónőket megkérem, hogy személyekre lebontva, táblázatos formában adjanak tapasztalati véleményt a gyermekek legfontosabb képességeiről, készségeiről.

A személyes mélyinterjúk során kialakult tapasztalatot, eredményt egyeztettem, összehasonlítom az óvónők képességstruktúrákra vonatkozó véleményével.

#### Az interjúk kérdései:

- Ki mesél neked?
- Milyen gyakran olvasnak neked mesét?
- Megkérdezik milyen mesét szeretnél?
- Hogyan mesélnék neked?
- Segít elképzelni a mesefigurákat a rajz?
- Szoktál rajzolgatni mesehallgatás közben?
- A meséről szólnak a rajzaid?
- Szoktál belekérdezni a mesébe?
- Szereted a képeket, rajzokat a mesékben?
- Szoktad a mesekönyveket csak úgy magadban is nézegetni?

A gyerekek eldöntendő válaszokat kaptak. Többször a nem, néha, gyakran, mindig opció közül lehetett választaniuk.



### **A VIZSGÁLATI SZEMÉLYEK:**

Az iskolába lépés előtt álló korosztályba tartozó gyermekek egy adott óvodában és minden olyan óvónő, aki a bevont gyermekcsoport tagjaival foglalkozik, őket fejleszt valamilyen területen.

A vizsgálati eszköz a gyermekekre vonatkozóan egy egységes, részletesen összeállított kérdéssorra alapuló mélyinterjú.

A vizsgálati eszköz a gyermekekkel foglalkozó óvónőkre vonatkozóan a személyekre lebontott, képességstruktúrákat mutató táblázat.

### **AZ ADATFELVÉTEL MÓDJA:**

- A gyermekekkel személyes formában mélyinterjúkat készítik.
- Az óvónők az előkészített képességstruktúra táblázatot kitöltik.

### **VÁRHATÓ EREDMÉNYEK:**

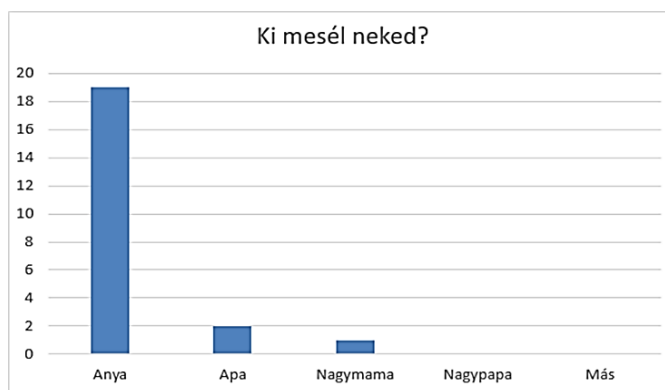
A várt eredmény részéről az, hogy a bevont gyermekcsoport tagjai közül, azok, akiknek otthon, családi környezetben vagy az óvodában többet olvastak jól illusztrált könyvekből, fejlettebb lesz a szókincsük, beszédértésük és kifejezőképességük.

## **3.2 EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK:**

Az interjúk eredménye még nyilvánvalóbbá tette számomra a meseillusztrációk fontosságát. Az interjúkat a külsős gyakorlatom alatt készítettem el. Minden gyermekcsoportból 5, iskolába lépés előtt álló gyermekkel beszélgettem a témával kapcsolatosan. A megkérdezett gyermekek legtöbbször a válaszok alapján az anyukája mesél. Az

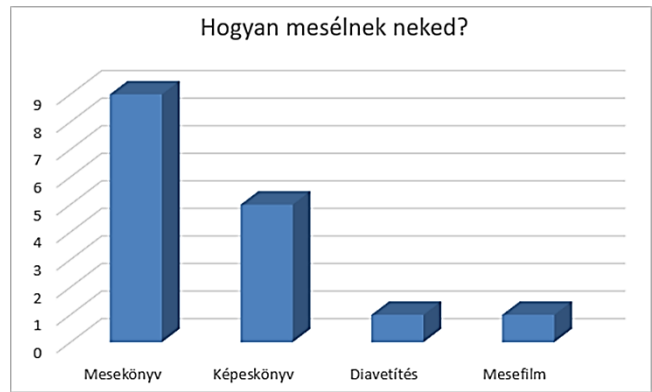
eredmény azért tartalmaz mégis összesen 19 vá-

laszt, hiszen többen válaszolták, hogy mindkét szülő olvas nekik mesét. A jól illusztrált könyvekből való meseolvasás erősíti a szülő-gyermek kapcsolatot és egy meghitt, intim pillanatot teremt kettejük között.



24. kép

Az interjúban résztvevő gyerekeket a szülők több mint 90%-a megkérdezi milyen mesét szeretne hallani. A gyerekeknek többnyire a mesekönyvre, vagy képeskönyvre esik a választásuk. Általában a színes és érdekes rajzokkal teli mesekönyveket választják. Azt is elmondták, hogy az illusztráció segíti eszükbe juttatni a mese szereplőit és annak cselekményét. Azt tapasztaltam, ha újra látják a képet, segít felidézni a történetet, többen el is kezdik mondani a mese tartalmát.



25. kép

A megkérdezett gyerekek több mint 90%-a válaszolta azt, hogy a mesefigurák elképzelésekor támaszkodnak a rajzokra. Egy jól elkészített, a gyerekek képzeletét nem elnyomó, igényes illusztráció segíti a gyermeki fantázia kibontakozását. A gyerekek nagy többsége nem szokott rajzolni vagy más tevékenységet végezni, főként, ha illusztrált könyvből mesélnek nekik, mert beleélik magukat a mesébe.



26. kép

A mesék meghallgatása után a rajzaik a megkérdezett gyerekek többségének nem közvetlen a meséről, hanem a környezetükből vett és a napjaikban átélt élményekről szólnak. Személyes tapasztalatom az, hogy szívesebben játszanak szerepjátékot, minthogy leüljenek elkészíteni egy rajzot. Motiválással, kezdeményezéssel rá lehet venni őket a rajzolásra, de saját akaratukból az átlagnál ritkábban ülnek le a rajzos asztalhoz.

A megkérdezett gyerekek fele szokott belekérdezni a mesébe és a másik fele egyáltalán nem. Az interjú alatt elmondták, hogy az illusztráció sokat segít a mesék értelmezésében.

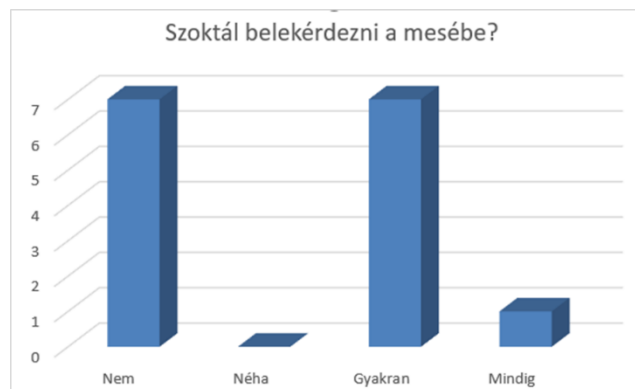
Az óvodában azokat a meséket, melyeket szeretnénk, hogy megjegyezzen a gyermek megjelenítünk, vizualizálunk. Bábok, papírszínház vagy dramatizálás segítségével, melybe interaktívan bevonódnak a gyerekek. Azok a mesék, melyeket a gyerekekkel eljátszottunk sokkal hamarabb megmaradt az emlékezetükbe, mint amelyeket csak felolvastam nekik.

A legtöbb gyermeknek klasszikus mesekönyvekből mesélnek, de vannak, akik a népi hagyományokat részesítik előnyben. A néphagyományok ápolása kiskorban is különösen fontos. A népmeséknek általában mindig hasonló a története. A gyermeknek ez biztonságot ad. A népmeséket a gyönyörű, színes illusztrációk teszik még különlegesebbé, melyek fejlesztik a gyermek képzelőerejét.

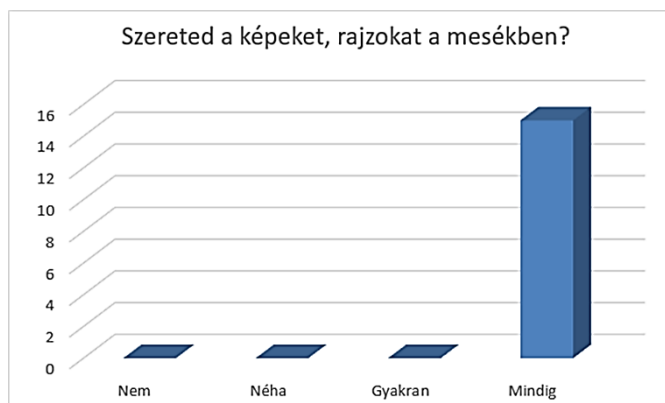
A megkérdezett gyerekek 100%-a úgy nyilatkozott, hogy fontosak számára az illusztrációk a mesekönyvben. Az illusztráció megjeleníti és megérteti a szöveget.

A gyerekek főként a színes, fantáziadús rajzokat kedvelik a mesekönyvekben.

A gyerekek a kutatás szerint magában is szeretik nézegetni a képeket, úgy, hogy, nincs alatta mesemondás. Ez is az illusztráció fontosságát bizonyítja. A képek alapján képesek elképzelni különböző történeteket és továbbgondolni azt. Valószínű, hogy a mesekönyvek és az illusztrációk önálló nézegetése közben belül újra játsszák magukban a történetet.



27. kép



28. kép



29. kép

A megkérdezett gyerekek szinte mindegyike azt állította, hogy otthon olvasnak neki mesét. Azok a gyerekek, akiknek a szülei többet olvasnak a kognitív képességeinél az óvónők jót vagy kiválót jelöltek meg. A kommunikációs készségeknél volt a legszembetűnőbb a különbség.

#### Példák:

A FÜRGE NYUSZI csoportos A01-es gyermek elmondása szerint nem teljes rendszerességgel csak néha-néha mesélnek neki a szülei. Nagyon szereti a szép, színes képekkel teli mesekönyveket, és egyedül is szokta nézegetni. Tapasztalati vélemény alapján a belső képalkotását a gyermeknek közepesnek jelölte meg az óvónője. A többi észlelési területet (vizuális megfigyelés belső képalkotás, képzelőerő, fantázia, auditív megfigyelés, auditív ingerek lereagálása, beszédértés) jónak jelölte meg. Az óvodapedagógus szerint is sokat tudna fejleszteni a gyermek belső képalkotásán, ha többet olvasnának neki, jól illusztrált könyvekből.

A FÜRGE NYUSZI csoportos A02-es gyermek készségeinek szinte mindegyike kitűnő volt, a kognitív készségek kivételével. A gyermek elmondása szerint minden este olvasnak neki esti mesét. Az óvodapedagógusa szerint kommunikációs készségének és észlelési képességeinek kiválóságát a sok mesének is köszönheti. A gyermek képzelőereje és fantáziája is nagyon jó. Érzelmi intelligenciája kitűnő. A meseillusztrációk nézegetése elősegíti ezt.

A FÜRGE NYUSZI csoportos A03-as gyermeknek nagyon ritkán olvasnak otthon. Ő magában szokta nézegetni a képeket a könyvekben. Az óvodapedagógus a belső képalkotását, vizuális megfigyelését és képzelő erejét jóra értékelte. A gyermek hangképzése jó, de kifejezőkészsége és nyelvhasználata gyenge. Az auditív készségei és a beszédértése közepes. Az óvónő szerint készségeinek fejlesztésében sokat segít az óvodai mesehallgatás és a dramatikus mesefeldolgozások a foglalkozásokon. A gyermek ezekben a tevékenységekben aktívan részt vesz, élvezi és szereti hallgatni.

A MÉHECSKE csoportos B01-es számú gyermeknek az anyukája minden nap mesél. A gyermek szereti nézegetni a könyvek illusztrációit mesehallgatás kísérete nélkül. A gyermek elmondása szerint számára nagyon sokat segít az illusztráció abban, hogy elképzelje a mesefigurákat. A meseillusztrációk alapján sokszor le is rajzolja azokat. A gyermeknek otthon olvasnak népmesét, műmesét és néha diavetítőt is alkalmaznak a meséléshez esténként. Tapasztaltam, hogy a gyermek nagyon hamar megjegyzi a mesék cselekményét, és szeret aktívan részt venni a mesefeldolgozásban. Az iskola előtt álló gyermek vizuális megfigyelése és belső képalkotása jó, fantáziája kiváló. Az óvodapedagógus szerint a gyermek hangképzése, beszédértése, nyelvhasználata és kifejezőkészsége is kitűnő. Az óvónő szerint az otthoni környezetben történő,

jól illusztrált könyvekből való mesélés sokat hozzátesz ahhoz, hogy képességei és készségei ilyen magas szintűek.

A méhecske csoportos B04-es számú gyermeknek olvasnak otthon a szülei, de nem napi rendszerességgel. A gyermek elmondása szerint színes mesekönyvből mesélnek neki. Az óvodai mese feldolgozásokban nagyon aktív. A gyermek vizuális megfigyelése, belső képalkotása, képzelőereje, fantáziája és auditív készségei jók. Beszédértése közepes, hangképzése, nyelvhasználata kiváló, kifejezőkészsége jó. Az óvodapedagógus szerint a gyermek beszédértése és vizuális készsége mesehallgatással és mese feldolgozással jól fejleszthetőek.

A katica csoportba járó C02-es számú kisgyermek nagyon szeret mesét hallgatni és mese illusztrációkat nézegetni. Belső képalkotása, képzelőereje, fantáziája, beszédértése kiváló, auditív megfigyelése jó. A gyermek kommunikációs készségei kitűnőek. Az óvodapedagógus szerint sokat hozzátesz a gyermek kommunikációs készségeihez a jól illusztrált könyvekből való mesehallgatás.

A Katica csoportba járó C05-ös számú gyermeknek nagyon ritkán olvasnak a szülei. A gyermek észlelési készségei közepesek. A figyelme és kognitív készségei nagyon gyengék. Kommunikációs készségei viszont érdekes módon jók. A gyermek szereti nézegetni a szép, színes és figyelemfelkeltő rajzokat a könyvekben. Az óvodapedagógus elmondása szerint fontos számára az illusztráció. A mesehallgatás közben a gyermek figyelme hamar lankad. Papírszínház feldolgozás esetén a gyermek koncentrációja hosszabb. Ebből arra következtetünk, hogy a figyelmének kitartottságát elősegíti a vizuális inger, a képi feldolgozás

### **3.3 KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK:**

Összességében az szűrhető le a kutatásból, hogy azok a gyerekek, akiknek sokat olvasnak otthon jól illusztrált könyvekből, azoknak a gyerekeknek jobbak a képességeik, mint azok a társaik, akiknek otthon nem mesélnek annyit. Az illusztráció sokat segít a fantázia, képzeleterő, érzelmi intelligencia, vizuális kifejezőkészség fejlesztésében is. Akik több mesét, meseillusztrációt ismernek, azoknak a gyerekeknek ezek a készségei magasabbak. A megkérdezett óvoda-pedagógusok sokat mesélnek a gyerekeknek. Ezeket a meséket sokszor feldolgozzák és vizuálisan is megjelenítik maguk előtt (papírszínház, bábozás, dramatizálás). A mese történéseinek képi megjelenítése rengeteg fejlesztő hatást tartogat a gyermekek számára: kommunikáció, szociális készségek, figyelem és észlelés terén leginkább. A megkérdezett óvónők szerint vizuális mesefeldolgozásokkal fejleszthetőek a gyerekek képességei, hiszen ilyenkor egy

élményt átélve szívják magukba a tudást. Az óvodapedagógusok és a szülők feladata megválasztani a jó, minőségi könyvillusztrációt. Pedagógusként én minden nap fogok mesélni a gyerekeknek az óvodába. Ezeket a meséket képekben is bemutatom nekik. A papírszínház nagyon jó mód-szere a mesefeldolgozásnak. A mese képi világa segít a történet feldolgozásában és tovább-gondolásában. Az illusztráció legyen színes és figyelemfelkeltő. Tapasztalataim alapján a gyerekeket a mesélések sokkal jobban lekötötték, ha láttak hozzá képet.

Korosztálytól függetlenül, rövid tanulságos mesék képi feldolgozását javasolnám naponta az óvodába. Ezzel a módszerrel a gyermek rengeteg készsége, képessége fejleszthető. Csoportbontással a nagycsoportosoknak bonyolultabb, a kisebbeknek egyszerűbb illusztrációkat javaslok. Ezzel a felfogást, értelmezést erősítjük.

Napközben indirekt módon javasolt a gyermeket a mesekönyvek képeinek, rajzainak nézegetésére irányítani. Ez a módszer szintén a belső képalkotást fejleszti.

### 3.4 ÖSSZEFOGLALÁS:

Kutatómunkám egyik felében a régi és az új mesekönyv illusztrációkat hasonlítottam össze. Az illusztrációkra példákat hozva próbáltam rávilágítani a technikák pozitív hatására. Kedvenc illusztrátoraimtól egy-egy képet bemutatva és azt elemezve erősítem meg a rajz fontosságát és jelentőségét a mesekönyvekben. Összehasonlítom az illusztrátorok technikáit, melyen keresztül több szempontból vizsgálhatunk meg egy adott mese ábrázolását. A kutatásom előtt arra számítottam, hogy napjainkban a számos számítógépes grafika miatt kevés igényes és jó minőségű illusztrációt fogok találni. Szerencsére találtam több magyar illusztrátort, akik számítógépes grafikát használva, a gyermekek fantáziáját megindító, gyönyörű és színes grafikákat készítenek: Agócs Írisz, Rofusz Kinga, Horváth Ildikó és Grela Alexandra. Én a kézzel készült grafikát részesítem előnyben. Lehetséges, hogy azért, mert én kézzel illusztrált könyveken nőtem fel. Reich Károly, Sajdik Ferenc, Hincz Gyula és Kass János által illusztrált könyvek a mai napig a polcomon pihennek. Az ő rajzolósi technikáiknak formai sajátosságait emeltem ki és azt, hogy egy mesének a történetét, hogyan adják át és színesítik meg. Sajátos stílusuk van, mely utánozhatatlan és egyedi. Örültem annak, hogy napjainkban és régi mesekönyv illusztrációk között találtam olyat, melyek fejlesztő hatással vannak a gyermeki képzelőerőre. Arra a következtetésre jutottam, hogy a mi fellelőségünk megválasztani a gyermek számára megfelelő, gondolkodásra serkentő és minőségi képi anyaggal ellátott könyveket.

A kutatásom másik felében azt bizonyítottam, hogy azok a gyerekek, akiknek sokat olvasnak jól illusztrált könyvből, sokkal jobban fejlődik a beszédértésük, szókincsük. A célcsoportom az iskolába lépés előtt álló óvodás korcsoport. Őket interjúk formájában kérdeztem meg az otthoni meséléssel és a meseillusztráció nézegetéssel kapcsolatos szokásaikról.

15 gyermeket kérdeztem meg. Csoportonként 5-5 gyermeket. A mesélési szokásokkal kapcsolatos válaszaik változatosak voltak, de mindegyik gyermek egyöntetűen kijelentette, hogy fontos számára az illusztráció a meséhez. A rajz segít elképzelni és továbbgondolni a történetet számukra.

Elkészítettem egy képességstruktúra táblázatot, melyeket a 3 csoport óvodapedagógusai kitöltöttek. A gyermekekről készített képességfejlődési táblázat adatait vettem össze gyermekek által adott interjúk válaszaival. Megkérdeztem őket arról is – és az én csoportomban meg is figyeltem – a mesehallgatás és mesefeldolgozás közbeni viselkedésüket. A gyerekek sokkal nagyobb figyelemmel kísérték a papírszínházas mesét, mint a könyvből

való felolvasást. A képek segítenek bevésni az emlékezetükbe és felidézni a történetet, így hamarabb meg is jegyezték a mese cselekményét. Tapasztalatom alapján a vizualizált mesefeldolgozások iránt nagyobb érdeklődéssel fordultak, mint bármely másik fajta mesélési forma iránt.

A vizsgálat eredménye, hogy azok a gyerekek, akiknek, otthon, családi környezetben, vagy akár az óvodában többet olvastak, és több meseképet láttak, fejlettebb a szókincsük, kifejezőképességük, fantáziájuk, érzelmviláguk és beszédértésük.



## 4. IRODALOMJEGYZÉK:

1. A mesekönyvek illusztráció segítik az óvodások szövegértését (2018) Letöltés dátuma: 2023. 07. 28. <https://qubit.hu/2018/05/30/a-mesekonyvek-illusztracioi-segitik-az-ovodasok-szovegerteset>
2. Andrea Follmer Greenhoot, Alisa M. Beyer, Jennifer Curtis (2014) : More than pretty pictures? How illustrations affect parent-child story reading and children's story recall Letöltés dátuma: 2023. 08. 07. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2014.00738/full>
3. Barcsay Jenő (1977): A képzőművészet iskolája II. kötet. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, (pp. 203.)
4. Bruno Bettelheim (2013): A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek -Corvina Kiadó Kft, Budapest
5. Drescher Pál (1934) - Régi Magyar Gyermekkönyvek Budapest : Magyar Bibliophil Társaság, (pp. 5.) Letöltés dátuma: 08. 21. <http://mek.niif.hu/03100/03165/03165.pdf>
6. ELEKES Eduárdné (2000): Kép nélkül a könyv képtelenség : mű és illusztrátora : gyermek és Ifjúsági Írók 16. Szekszárdi tanácskozása : gyermek könyvtárosok regionális továbbképzése Letöltés dátuma: 08. 07 <https://epa.oszk.hu/01200/01245/00008/cikk25.html>
7. ELTE Eötvös Lóránt Tudomány Egyetem (2018) – Kulcsfontosságúak a képek a mesekönyvekben Letöltés dátuma: 08. 21. <https://www.elte.hu/content/kulcsfontossaguak-a-kepek-a-mesekonyvekben.t.16645>
8. Farkas Judit Antónia (2016): A DIVAT- ÉS TEXTILTERVEZÉSTŐL A MESEILLUSZTRÁCIÓKIG - Mosó Masa és barátai. Magvető Kiadó, Budapest, (11-49.) Letöltés dátuma: 08. 11.

[http://real.mtak.hu/89583/1/mosomasa\\_fgyorffyanna\\_11\\_49old.pdf](http://real.mtak.hu/89583/1/mosomasa_fgyorffyanna_11_49old.pdf)

9. Gáspárdy, Tibor és Németh, Tamás (2021) Festészet – grafika. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron Letöltés dátuma: 08. 12. <https://mek.oszk.hu/22500/22570/html/index.html>
10. Gesztelyi Hermina (2019): A piros ötven árnyalata – változatok Piroskára – STUDIA LITTERARIA/ Gyerekvilágok - Debreceni Egyetem <https://ojs.lib.unideb.hu/studia/article/view/4265/4100>
11. Greenhoot, A. F., and Semb, P. (2008). Do illustrations enhance preschoolers' memories for stories? Age related change in the picture-facilitation Effect. J. Exp. Child Psychol. 99, 271–287. Letöltés dátuma: 2023. 08. 07. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022096507000835?via%3Dihub>
12. Grela Alexandra A vakok és az elefánt - Csatlós Judit laudációja (2021) Letöltés dátuma: 2023: 10. 20. <https://hubbyinfo.blogspot.com/2021/06/grela-alexandra-vakok-es-az-elefant.html>
13. HANA HLADÍKOVÁ: CHILDREN'S BOOK ILLUSTRATIONS: VISUAL LANGUAGE OF PICTURE BOOKS (2014)- Children's Book Illustrations (pp. 19. - 22.) Letöltés dátuma: 2023. 08. 07. <http://archive.sciendo.com/CRIS/cris.2014.2014.issue-1/cris-2014-0002/cris-2014-0002.pdf>
14. Haden, C. A., Reese, E., and Fivush, R. (1996). Mothers' extratextual comments during storybook reading: stylistic differences over time and across texts. Discourse Process. 21, (pp. 135–169.) Letöltés dátuma: 2023. 08. 07.
15. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01638539609544953>
16. Hood, M., Conlon, E., and Andrews, G. (2008). Preschool home literacy practices and children's literacy development: a longitudinal analysis. J. Educ. Psychol. 100, pp.

252. Letöltés dátuma: 2023. 08. 07.

<https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0022-0663.100.2.252>

17. Jalongo, M. R. (2004). *Young Children and Picture Books*, 2nd Edn. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children. (p. 1) Letöltés dátuma: 2023. 08. 07.

[https://resourcebinderecse.weebly.com/uploads/2/0/1/3/20133951/naeyc\\_importance\\_of\\_picture\\_books.pdf](https://resourcebinderecse.weebly.com/uploads/2/0/1/3/20133951/naeyc_importance_of_picture_books.pdf)

18. John L. Ward , Marian Nitti Fox (1984): *A Look at Some Outstanding Illustrated Books for Children - Children's Literature Association Quarterly*, Johns Hopkins University Press - (p. 19.-21.) Letöltés dátuma: 2023. 08. 07.

<https://muse.jhu.edu/article/248270>

19. Justice, L. M., Mattingly, S., Ezell, H. K., and Bakeman, R. (2002). A sequential analysis of children's responsiveness to parental references to print during shared storybook reading. *Am. J. Speech Lang. Pathol.* 11, pp. 30–40. Letöltés dátuma: 2023.

08. 09. <https://pubs.asha.org/doi/10.1044/1058-0360%282002/004%29>

20. Justice, L. M., Pullen, P. C., and Pence, K. (2008). Influence of verbal and nonverbal references to print on preschoolers' visual attention to print during storybook reading. *Dev. Psychol.* 44, pp. 855. Letöltés dátuma: 2023. 08. 09.

<https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0012-1649.44.3.855>

21. Kang, J. Y., Kim, Y. S., and Pan, B. A. (2009). Five-year-olds' book talk and story retelling: contributions of mother–child during joint book reading. *First Lang.* 29, pp. 243–265. Letöltés dátuma: 2023. 08. 09.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0142723708101680>

22. Kalmár István (2003): *A szöveg, ha álom* Budapest, *Beszélő Folyóirat* - (8.-12. bekezdés) Letöltés dátuma: 08. 21. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-szoveg-ha-alom>

23. Kenéz Tünde (2005): Mesék és a mesekönyvek illusztrációinak adatbázisa Debreceni Egyetem Komputergrafikai és Könyvtár-informatikai Tanszék Letöltés dátuma: 08. 21. <https://docplayer.hu/4340610-Mesek-es-mesekonyvek-illusztracioinak-adatbazisa-kenez-tunde-debreceni-egyetem-komputergrafikai-es-konyvtar-informatikai-tanszek.html>
24. Kovács Hajnalka (2014) : A gyermekkönyv illusztrációkról Letöltés dátuma: 08. 22. <https://slideplayer.hu/slide/2220031/>
25. Kratochwill Mimi (2003) : Reich Károly élete és munkásság, Budapest, Holnap Kiadó Letöltés dátuma: 09. 20.
26. LEBEGŐ, SZÜRREÁLIS, IDŐNKÉNT GROTESZK – INTERJÚ ROFUSZ KINGÁVAL (2013) Letöltés dátuma: 09. 28. <https://www.prae.hu/article/5824-lebego-szurrealis-idonkent-groteszk-interju-rofusz-kingaval/>
27. Library Of Congress (2010) Anita Silvey: National Book Festival Letöltés dátuma: 2023. 08. 11. <https://www.youtube.com/watch?v=1Fe0gQrVyFI>
28. Lovas Anett Csilla (2021): „...egy illusztráció akkor jó, ha inspiráló” - Interjú Az Év Illusztrátora díjas Grela Alexandrával Letöltés dátuma: 09. 12. <https://www.kulter.hu/2021/07/egy-illusztracio-akkor-jo-ha-inspiralo-grela-alexandra-interju/>
29. M.M. SHALENOVA, Zh. KOSHERBAYEV: THE WORLD OF CHILDREN’S BOOK: THE STUDY ILLUSTRATION AS A PATH OF KNOWLEDGE - Abai Kazakh National Pedagogical University (2021) Letöltés dátuma: 2023. 08. 11. <https://journal-pedpsy.kaznpu.kz/idex.php/ped/article/view/183/324>
30. MARGITTAI Zsuzsa (2018): Meseképtár : interjúk a rajzasztal mellől 5. : beszélgetés Békés Rozival – Margittai Zsuzsa interjúorozata kortárs magyar gyerekkönyv Letöltés dátuma: 09. 29. <https://www.prae.hu/article/10741-mesekeptar-interjuk-a-rajasztal-mellol-5/>

31. Márkus Dorottya (2022) : Az illusztrációk párhuzamos élete Letöltés dátuma: 09. 27.  
<https://hypeandhyper.com/az-illusztraciok-parhuzamos-elete/>
32. Nina Yargekov (2018), A szófogadó kislány = És boldogan éltek? - szerk. Szederkényi Olga, Szabó Imola Julianna, Cser kiadó ( pp. 145.)
33. Ursell, M. (2013) Illustrating Children's Books. Ramsbury, Marlborough: The Crowood Press Ltd
34. Paulovkin Boglárka (2012): A képbe álmodott meséről– szegedma Letöltés dátuma: 08. 26. <https://szegedma.hu/kultura/2012/06/paulovkin>
35. Pierce, T. (2010) 'Five Reasons Why Children NEED Picture Books', Terry Pierce: Children's Author, 12 October. Available Letöltés dátuma: 2023. 08. 09.  
<http://terrypierce.blogspot.cz/2010/10/five-reasons-why-children-need-picture.html>
36. Reese, E., and Cox, A. (1999). Quality of adult book reading affects children's emergent literacy. Dev. Psychol. 35, pp. 20–28.  
<https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0012-1649.35.1.20>
37. RÉVÉSZ Emese (2017): Varázskép - világkép : a gyermekkönyv-illusztráció szerepe a gyermeki lélek fejlődésében. – Mesebeszéd : A gyerek- és ifjúsági irodalom kézikönyve / szerk. Hansági Ágnes – Budapest: - pp. 419-427.
38. Sándor Enikő (2012): A mesék vizuális interpretációjáról Letöltés dátuma: 2023. 08. 10. <https://www.prae.hu/article/6162-a-mesek-vizualis-interpretaciojarol/>
39. Shulevitz, U. (1985). Writing with pictures: How to write and illustrate children's books. New York: Watson Guptill Publications
40. Tanya Kaefer, Ashley M. Pinkham, Susan B. Neuman (2016) : Seeing and knowing: Attention to illustrations during storybook reading and narrative comprehension in 2-

year-olds - Infact Child Development Letöltés dátuma: 2023. 08. 09.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/icd.2018>

41. Tevan Andor (1984): A könyv évezredes útja: Az illusztrált könyv, Budapest, Gondolat – pp. 275. (30. fejezet, 1. bekezdés) Letöltés dátuma: 2023. 08. 12.  
<https://mek.oszk.hu/01600/01650/html/>
42. Turoczi Beáta (2017): Az illusztráció helye a szakirodalomban - Az óvodás gyerekek kapcsolata a képeskönyvekkel – pp. 22.
43. VARGA Emőke (2011): Az illusztrált könyv szöveg-kép viszonyainak kérdései az óvodapedagógus-képzésben. – Lehetőségek és alternatívák a Kárpát-medencében : Módszertani tanulmányok / [szerk. Bencéné Fekete Andrea]. - Kaposvár : KE PK, 2011. – pp. 567-571.
44. Vida Győző (2004): Békés Rozi- Rajztól, rajzig, Budapest, Magyar Grafika novemberi különszám - (pp. 64.-67.) Letöltés dátuma: 2023.11. 20.  
[https://epa.oszk.hu/00800/00892/00006/pdf/200411\\_64-67.pdf](https://epa.oszk.hu/00800/00892/00006/pdf/200411_64-67.pdf)
45. Vilém Flusser (1990) - A Fotográfia Filozófiája Tartóshullám - Belvedere - ELTE BTK, - pp. 3. Letöltés dátuma: 2023.11. 23. <https://bit.ly/3jUuxza>
46. Whitehurst, G. J., Falco, F. L., Lonigan, C., Fischel, J. E., DeBaryshe, B. D., Valdez-Menchaca, M. C., (1988) - Accelerating language development through picture book reading. Dev. Psychol. 24, pp. 552–558. Letöltés dátuma: 2023. 08. 12.  
[https://www.high5speechtherapy.com/uploads/3/1/0/9/31091591/accelerating\\_language\\_development\\_throug.pdf](https://www.high5speechtherapy.com/uploads/3/1/0/9/31091591/accelerating_language_development_throug.pdf)
47. Yon Ade Lose Hermanto (2019): VISUAL STORYTELLING IN FOLKLORE CHILDREN BOOK ILLUSTRATION Published ( pp. 1.) . Letöltés dátuma: 2023. 08. 12. <https://myjms.mohe.gov.my/index.php/ajress/article/view/7107/2878>

## TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE:

1. kép John Newbery: A little pretty pocket book.....	4.
2. kép. : Gustave Doré: Le Petit Chaperon rouge.....	13.
3. kép: Molnár Jacqueline: Piroska és a Farkas.....	13.
4. kép : Rofusz Kinga: Piroska és a farkas.....	14.
5. kép: Szabó Imola Julianna: Piroska és a farkas.....	15.
6. Anna Keöves: Strandoló nők.....	16.
7. Buzás Aliz: Szerelő elefánt.....	17.
8. kép: Kiss Ottó: Emese almája.....	17.
9. kép: Reich Károly: A macskának négy lába van.....	18.
10. kép: Hincz Gyula: Bóbita.....	19.
11. kép: Tordon Ákos: Mesebeszéd - Grafika: Heinzelmännchen Emma.....	20.
12. kép: Györrfy Anna: Mosó Masa.....	20.
13. kép: Györrfy Anna: Pöttyös Panni.....	21.
14. kép: Janikovszky Éva: Kire ütött ez a gyerek? - Grafika: Réber László.....	22.
15. kép: Pom-pom mese szereplői.....	23.
16. A Nagy Ho-Ho-Ho-Horgász.....	23.
17. kép: Kass János illusztráció.....	24.
18. kép: Kállai Krisztina illusztrációja Kicsik lapozgató Bibliája című könyvhöz...	25.
19. kép: Agócs Írisz: Medvék.....	25.
20. kép: Szegedi Katalin: Zuhanás a pipacsok közé – illusztráció Boldizsár Ildikó Holle anyó birodalma című könyvéhez (Cerkabella Kiadó, 2017).....	26.
21. kép: : Rofusz Kinga: Földön lebegők, égen járók.....	27.
22. kép: Horváth Ildikó: Irány Észak.....	27.
23. kép: Grela Alexandra: A vakok és az elefánt.....	28.
24. kép: 1. diagram.....	31.
25. kép: 2. diagram.....	31.
26. kép: 3. diagram.....	32.
27. kép: 4. diagram.....	32.
28. kép: 5. diagram.....	33.
29. kép: 6. diagram.....	33.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat  
III. Hallgatói Követelményrendszer  
III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat  
6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /  
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója  
4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat


### NYILATKOZAT

RETKES BOGLÁRKA (név) | hallgató Neptun azonosítója: AUVV4R |  
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a  
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót<sup>1</sup> áttekintettem, a hallgatót az  
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól  
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő  
védésre javaslom / nem javaslom?<sup>2</sup>

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem<sup>3</sup>

Kelt: 2024 év 04 hó 17 nap

  
belső konzulens

<sup>1</sup> A megfelelő dolgozat típus megnevezése mellett a többi típus törlendő.

<sup>2</sup> A megfelelő alá húzandó.

<sup>3</sup> A megfelelő alá húzandó.



MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /  
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

### NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió<sup>1</sup> nyilvános hozzáféréséről és  
eredetiségéről

A hallgató neve: FARKAS BOGLÁRKA  
A Hallgató Neptun kódja: AJL640  
A dolgozat címe: A messiásutakról valószínűsítés az evolúcia elméjében, gyermekkorú kutyák fejlődésére  
A megjelenés éve: 2024  
A konzulens intézetének neve: Állatorvostudományi Intézet  
A konzulens tanszékének a neve: Állatorvosi és Gyermekápolási Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió<sup>2</sup> egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitóri rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 17 nap

Farkas Boglárka  
Hallgató aláírása

<sup>1</sup> A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

<sup>2</sup> A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.